

ERZİNCAN'DA ÜÇ SEÇİM: 1950-1954-1957 GENEL SEÇİMLERİ*

THREE ELECTIONS IN ERZİNCAN: 1950-1954-1957 GENERAL ELECTIONS

Yrd.Doç.Dr. Erdem YAVUZ

Erzincan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Sosyal Bilimler Eğitimi ABD, erdemyavuz_erz@hotmail.com, Erzincan/TÜRKİYE

ÖZ

Osmanlı Dönemi'nde ilk meclis seçimleri, 1876 tarihinde ilan edilen "Kanun-i Esası" ile mümkün olabilmıştır. 1876 seçimlerini, 1908, 1912, 1914, 1919, 1920 ve 1923 seçimleri izlemiştir. Cumhuriyet'in ilanından sonra tek parti döneminde, 1927, 1931, 1935, 1939 ve 1943 seçimleri yapılmış ve tek partili seçimler dönemi, 1946 yılına kadar devam etmiştir. Her seçimde farklı uygulamalara yer vermiş olsa da genel olarak bu seçimler demokratik olmayan seçimler olarak adlandırılmıştır. 1946 seçimlerinde, açık oy ve kapalı sayım esasına dayalı tek dereceli seçim sistemine geçilmiştir. Türkiye'de, demokratik koşullarda serbest seçimlerin yapılmasını sağlayan ilk seçim 1950 seçimleridir. Nitekim ilk kez, ikinci bir parti iktidarı ele geçirmek için seçmen karşısına çıkmış ve seçimlerde gizli oy açık tasnif uygulamasına geçilmiştir. Demokrat Parti iktidarının başladığı 1950 seçimlerini, 1954 ve 1957 seçimleri izlemiştir. Bu çalışmanın amacı, 1950, 1954 ve 1957 seçimlerinin Erzincan boyutunu inceleyerek, seçimler öncesi partilerin Erzincan'daki faaliyetleri ve seçim sonuçlarını detaylarıyla ele almaktır. Ayrıca seçimlerde siyasi partilerin Erzincan'da gösterdikleri adaylar ve Erzincan'ı temsil eden milletvekilleri hakkında bilgi verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Seçimler, Siyasi Partiler, Seçmen, Milletvekilleri, Erzincan.

ABSTRACT

In the Ottoman period, the first parliamentary elections were possible with the "The Ottoman basic law/The Ottoman Constitution" declared in 1876. The elections of 1876 followed by the elections of 1908, 1912, 1914, 1919, 1920 and 1923. After the declaration of the Republic, in the single party period, elections were held in 1927, 1931, 1935, 1939 and 1943 and The period of single-party elections continued until 1946. In general, these elections are called non-democratic elections, although different practices have been included in each election. In the 1946 elections, a single-grade election system based on open voting and closed counting was introduced. In Turkey, the first election for free elections in democratic conditions is the 1950 elections. As a matter of fact, for the first time, a second party came up against the electorate to seize power and passed secret ballot open classification practice in the elections. The 1954 and 1957 elections followed the election of the 1950 in which Democratic Party rulership began. The aim of this study is to examine the Erzincan dimension of the elections of 1950, 1954 and 1957 and to examine in detail the activities of the pre-election parties in Erzincan and the election results. In addition, information was given about the candidates represented by political parties in Erzincan and the deputies representing Erzincan.

Key Words: Elections, Political Parties, Elector, Deputies, Erzincan

1. GİRİŞ

Demokrasinin en önemli ve vaz geçilmez unsurlarından biri olan seçim, "Kanunlar, yönetmelikler uyarınca bir veya daha çok aday arasından belli birini veya birkaçını seçme, intihap" (TDK Türkçe Sözlük, 2005: 1719) şeklinde tanımlanmaktadır. İlk kez antik çağlarda başlayan ve "site demokrasisi" olarak adlandırılan seçimlerin, tarihi süreç içerisindeki dönüm noktası 1789 Fransız İnkılâbı olmuştur (Tekeli, 1983: 1797-1824).

Osmanlı Devleti döneminde ilk meclis seçimleri, 23 Aralık 1876 tarihinde ilan edilen "Kanun-i Esası" ile mümkün olabilmıştır. Kanun-i Esası, âyân ve meb'usân adlarıyla iki meclis kurulmasını öngörüyordu. Âyân başkan ve üyelerinin tamamı, meb'usân meclisinin üyelerinin üçte biri padişah tarafından atanacaktı. Meb'usân meclisinin geri kalan üyeleri, her 50.000 erkek Osmanlı tebaasına karşı, bir kişi olacak ve gizli oyla

* Bu makale, 2012 tarihinde Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından kabul edilen "Erzincan'da İdari ve Siyasi Hayat (1923-1960)" adlı doktora tezinin bir bölümü esas alınarak hazırlanmıştır.

seçilecekti. Seçilebilmek için 30 yaşını doldurmuş olmak, Türkçe bilmek, hacir (kısıt) altına alınmamış ve iyi hal sahibi olmak gerekiyordu. Seçimler her dört senede bir yapılacaktı. Belirtilen bu esaslar çerçevesinde mebus sayısı hükümetçe 130 olarak tespit edilerek illere önemine göre dağıtıldı, ayrıca seçimlerin yapılış şekli hakkında bir de “tâlmât-ı muvakkate” yayımlandı (Tunaya, 2009: 39, 40). 7 Mart 1877 tarihinde toplanan bu ilk meclisin gecikmeksizin bir seçim kanunu yapması tasarlanmışsa da, 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı'nın başlaması üzerine meclis bir seçim kanunu çıkarmadan 18 Haziran 1877 tarihinde dağıldı. Seçim kanunu ancak 13 Aralık 1877 tarihinde toplanan İkinci Meb'usân Meclisi tarafından ele alınabilmiş ve meclisin hazırladığı seçim kanunu II. Meşrutiyet döneminde yapılan seçimlere de esas teşkil etmişti. Ancak bu meclisin ömrü uzun olmamış, 1878 Şubat ayında II. Abdülhamit tarafından yeniden toplanmamak üzere dağıtılmıştı (Unay, 1991: 28).

II. Abdülhamit, 23 Temmuz 1908 tarihinde, Kanun-i Esasi'yi yeniden yürürlüğe koymak zorunda kalmış, 1908 sonbaharında yapılan seçimlerde 1878'de dağıtılan ikinci meclisin hazırlamış olduğu seçim kanunu uygulanmıştı. Buna göre seçimler, vilayetler sancaklara bölünmek suretiyle yapılmış, 18 yaşını dolduran Osmanlı tebaası önce ikinci seçmenleri, bunlarda mebusları seçmişlerdi. Yeni meclis 17 Aralık 1908 açılmış, bundan sonra seçim kanununda fazla bir değişiklik yapılmadan 1912, 1914, 1919 ve 1920'de yeniden seçimlere başvurulmuştu (Olgun, 2008: 25).

Cumhuriyet'in ilanından hemen önce Mustafa Kemal, Lozan Antlaşması'nın imzalanamaması riskine karşı seçimlere gidilmesine karar verdi. Seçimler öncesi 3 Nisan 1923'de seçim yasasında değişiklik yapıldı. Buna göre 50.000 erkek başına bir mebus seçilme uygulaması 20.000'e düşürüldü. Seçmen sayısı 18'e indirilirken, seçmek ve seçilebilmek için vergi vermek zorunluluğu kaldırıldı (TBMM Zabıt Ceridesi, I/28: 330-348; Alkan, 1998: 48-61). Seçimler 28 Haziran 1923 tarihinde yapıldı. Seçimlerin neticesinde Müdafaa-i Hukuk Grubu (Birinci Grup) mecliste yer alırken İkinci Grup tasfiye edildi (Demirel, 2007: 598).

1927 seçimlerinde mebus adaylarının Fırka Divanı tarafından belirlenmesi esasından vazgeçildi. Mebus adaylarının belirlenmesinde Umumi Riyaset Heyeti (Genel Başkanlık Kurulu) etkin bir rol oynadı. Cumhuriyet Halk Fırkası (CHF) Genel Başkanı, CHF Genel Başkan Vekili ve CHF Genel Sekreterliği'nden oluşan bu heyette daha ziyade Genel Başkan'ın etkili olduğu görülmektedir (Uyar, 1998: 191).

1931 seçimleri öncesi, Osmanlı'dan beri uygulanan iki dereceli seçim sisteminin ilk kez sorgulanmaya başlandığı görülür. CHF'nin 1931 yılı parti programında, fırkanın tek dereceli seçim sisteminden yana olduğu ve tek dereceli sistemin fırkanın en büyük hedefleri arasında yer aldığı belirtilmekteydi (CHF Nizamnamesi ve Programı, 1931: 30; Ayın Tarihi, 1931: 7587). Ancak bu düşüncenin bir temenniden öteye gidemediği ve yine iki dereceli seçim sistemine göre seçimlere gidildiği görülmektedir. TBMM'nin 5 Mart 1931 tarihli kararıyla seçimlerin yenilenmesi kararlaştırıldı ve seçimler 25 Nisan 1931 tarihinde yapıldı (Düster, Üçüncü Tertip, XII: 176).

1933 yılında yayınlanan CHF İntihap Yoklama Talimatnamesinde, ikinci seçmenlere yönelik yoklama esaslarına yeniden atıfta bulunularak, tek dereceli seçim sisteminin rafa kaldırılacağı sinyali verilmekteydi (CHF İntihap Yoklama Talimatnamesi, 1933: 7). 1935'teki 4. Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Kongresinde, en uygun seçim sistemi olan iki dereceli seçimin uygulanacağı ifade edilmekteydi (CHP Programı, 1935: 5).

1935 seçimleri öncesi, seçmen yaşı 18'den tekrar 22'ye çıkarıldı. Kadınlar ilk kez bir genel seçimde seçme ve seçilme hakkına kavuştu. Kadınlar daha önce 1930'da yapılan yerel seçimlerde oy kullanmış, 1934 seçim yasasında yapılan değişiklik ile seçme ve seçilme hakkına kavuşmuştu. 1935 seçimlerinde ise kadınlar ilk kez bir genel seçime katıldı. Mebuslara kısa süreliğine “Saylav” denildi (Alkan, 1998: 48- 61).

1939 seçimleri öncesi, Atatürk'ün 10 Kasım 1938 tarihinde vefat etmesinden bir gün sonra toplanan TBMM, Cumhurbaşkanlığına İsmet İnönü'yü seçti. Atatürk'ün vefatı ile boşalan parti genel başkanını belirlemek için de 26 Aralık 1938 tarihinde CHP I. Olağanüstü Kurultayı toplandı. Bu kurultayda CHP Tüzüğünde yapılan değişiklikle CHP Genel Başkanlığına “Değişmez Genel Başkan” sıfatıyla İsmet İnönü getirildi. Böylece çok partili sürece kadar olan bu döneme “Millî Şef Dönemi” adı verildi (İsmet Binark, 2004: XIII-XIV). Türkiye, 1939 seçimlerine bu şartlar altında girdi.

1943 seçimleri öncesi, 14 Aralık 1942 tarihli ve 4320 sayılı seçim kanunu kabul edildi. Seçim kanunu ile bu tarihe kadar uygulanan, seçilecek mebus kadar aday gösterme usulünden vaz geçildi. Yeni seçim kanununa göre, mebus sayısından daha fazla aday ikinci seçmenlerin tercihine sunuldu (Düster, Üçüncü Tertip, XXIV: 105-116).

1946'da çok partililiğe geçiş süreci içerisinde Cemiyetler Kanunu'nda yapılan değişiklikle serbestlik ilkesine dönüldü (Öz, 1992: 192-194). Kanunda yapılan bazı değişikliklerle, sınıf esasına dayalı olarak dernek ve

örgütlerin kurulabileceği kabul edilerek, çok partili hayata geçiş için ortam sağlandı. Çok partili sürecin ilk siyasi partisi 18 Temmuz 1945 tarihinde kurulan Milli Kalkınma Partisi (MKP) idi. 7 Ocak 1946'da ise Demokrat Parti (DP) kuruldu. Sembolik bir muhalefet partisi olacağına inanılan DP'ye, başlangıçta bir denetim partisi, halktan gelen olumsuz duyguları giderecek ve halk ayaklanmasını önleyecek bir emniyet vanası gözüyle bakıldı (Ahmad, 2008: 128). Buna rağmen tek parti idaresinin sona ermesiyle, Türk toplumu geleneksel düzenin köklü ve kapalı bağlılığından, serbest hareket eden ve devlet idaresine katılan vatandaşların modern topluluğuna geçiş dönemine girmişti (Lewis, 2000: 309).

Siyasi partilerin kurulmasına izin verilen düzenlemelerden sonra seçimler için harekete geçildi. CHP'nin 10 Mayıs 1946 tarihinde toplanan II. Olağanüstü Kurultay'ında tek dereceli seçim usulü benimsendi (Kumaş, 1999: 47,48). TBMM tarafından 5 Haziran 1946 tarihli Milletvekili Seçim Kanunu ile seçimlerin yine çoğunluk esasına göre ancak tek dereceli olarak yapılması kabul edildi (Düster, Üçüncü Tertip, XXVII: 1243-1253). Bunun nedeni, rejimin ve CHP iktidarının devamının sağlanmasıydı. Tarihe "hileli seçimler" olarak geçen 1946 seçimleri sayesinde CHP iktidarı 1950'ye kadar devam etti (Alkan, 2006: 133-165).

2. 1950 GENEL SEÇİMLERİ

1950 seçimleri, Türk siyasi hayatında bir dönüm noktası olması dolayısıyla çok önemlidir. Bu seçimler ile CHP'nin uzun yıllar süren iktidarı sona ermiş ve DP'nin iktidarı başlamıştır. 1950 seçimlerinden sonra Türkiye siyasi, sosyal ve ekonomik alanlarda önemli olaylara sahne olmuştur. DP'nin iktidara gelmesi ile iktidar ve muhalefet arasındaki sert tartışmaların başladığı, kutuplaşmaların önünün açıldığı, tek parti döneminin uygulamalarından vazgeçilerek adeta bir hesaplaşma içerisine girildiği görülmektedir.

1950 seçimleri öncesi 16.02.1950 tarih ve 5545 sayılı Milletvekilleri Seçim Kanunu kabul edildi. Milletvekili Seçim Kanunu'nda tek dereceli seçim sistemine göre yapılacak olan seçimlerde gizli oy ve açık sayım uygulamasına geçilmesi kararlaştırıldı (Düster, Üçüncü Tertip, XXXI: 847). Ayrıca bu kanunla; illerde ve ilçelerde Seçim Kurulları oluşturularak, Yüksek Seçim Kurulu kuruldu. Seçim güvenliğinin, seçimlerin yönetim ve denetiminin yeni kurallara bağlandığı bu kanun ile seçim sürecindeki tüm işler yargı denetimine tabi kılındı (Resmi Gazete, 21 Şubat 1950, Sayı:7438).

TBMM tarafından 24 Mart 1950 tarihinde seçimlerin yenilenmesine karar verilerek, seçim tarihi 14 Mayıs 1950 olarak belirlendi. Bu seçimden önce dikkati çeken en önemli gelişme, CHP'nin 1950 seçim bildirgesinde yer alan ilkelerin daha önceki parti ilkelerinden kısmen de olsa ters düştüğüdür. Toplumsal ve ekonomik alanda bir dizi vaadi içeren bu bildirmede yer alan önemli noktalar, özel girişim ve sermayenin desteklenmesi ve önünün açılması gibi liberal vaatlerdi ki bu ilkeler DP'nin savunduğu fikirlere paralellik arz etmekteydi (Ahmad, 2008: 131, 132).

1948 ve 1949 ara seçimlerinde olduğu gibi 1950 seçimlerinde CHP'nin 7. Kurultayı'nda kabul edilen tüzük gereğince aday belirleme uygulamasına devam edildi. 14 Mayıs 1950'de yapılacak milletvekili seçimleri için CHP Erzincan milletvekilliği için aday olanların isimleri ve meslekleri şu şekildeydi:

Ulaştırma Bakanlığı Müfettişi Bekir Fikri Alpınar, Niğde Kaymakamı- Hukuk İşleri Müdürü Remzi Saraçoğlu, VIII. Dönemi Erzincan Milletvekili Ziya Ağca, VIII. Dönemi Erzincan Milletvekili Rauf Bayındır, Eski Erzincan Milletvekili Abdülhak Fırat, Maliye Bakanlığı Müsteşar Yardımcısı Kenan Yılmaz[†], Tekel Genel Müdürlüğü İnebolu Tekel Müdürlüğü Muhasebecisi A. Kenan Beyazıtöğlü, Emekli Hâkim İbrahim Ethem Tatlıoğlu, Gümüşhane Ağır Ceza Başkanı Abdulkadir Ulusoy, Balıkesir Eğitim Enstitüsü Öğretmeni Ali Cengiz Gököğlü, Kurmay Albay- 18. Kolordu Kurmay Başkanlığı Tank Alayı Komutanı Mustafa Rahmi Sanalan, Çanakkale Ağır Ceza Üyesi Abdulkadir Töre, Eski Erzincan Valisi- İçişleri Bakanlığı Tetkik Kurulu Başkanı Dilaver Argun, Emekli Yarbay Osman Pamir, Erzincan Lisesi Felsefe Öğretmeni- Erzincan Halkevi Kütüphane ve Yayın Kolu Başkanı Zekeriya Mahmut Günem (Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA) 490.01.298.1205.3).

CHP'nin adaylarına bakıldığında eski milletvekili ve belediye başkanlarının yanı sıra vali, kaymakam, müsteşar, genel müdür, hâkim, ağır ceza üyesi, emekli asker ve öğretmen olmak üzere çeşitli meslek gruplarından ve eğitim seviyesi üst düzey kişilerden oluştuğu anlaşılmaktadır. Adayların bazıları da Erzincan'ın tanınmış, köklü ailelerinden gelmektedir. Bununla birlikte adaylardan Abdulkadir Töre ve Dilaver Argun'un dışındaki tüm adaylar Erzincanlıdır.

[†] Kenan Yılmaz, TBMM'nin IX. ve X. Dönemi DP Bursa Milletvekili olarak seçilmiştir.

Milletvekilliği aday başvuruları tamamlandıktan sonra 9 Nisan 1950 Pazar günü CHP Yoklama Kurulu'na yapılan seçimde Sabit Sağıroğlu, Osman Nahit Pekcan, Yusuf Cemal Gönenç, Ahmet Ziya Soylu ve Mehmet Şemsettin Günaltay CHP Erzincan milletvekili adayı olarak belirlendi (Yeni Erzincan, 13 Nisan 1950).

DP Erzincan milletvekili aday sayısı CHP'ye göre daha azdı. Aday başvurularının yapılmasından sonra DP Yoklama Kurulu tarafından yapılan seçimle kesin aday listesi belirlendi. DP'den milletvekilliğine aday olanlar ve meslekleri şöyleydi:

DP İl Başkanı Turgut Nalcıoğlu, Yargıtay Savcı Yardımcısı Sadık Perinçek, II. Dönem Erzincan Milletvekili-Emekli Berlin Büyükelçisi Hamdi Arpağ, Avukat Mehmet Yavuz, Tüccar Muharrem Bedirhanoglu, Emekli General Sait Balioğlu, Dava Vekili Hulusi Ersavaş (Yeni Erzincan, 20 Nisan 1950).

DP delegeleri, 16 Nisan 1950 Pazar günü Erzincan Sineması'nda toplanarak milletvekili adaylarını belirlemek için seçim yaptılar. DP Yoklama Kurulu tarafında yapılan seçim sonucunda, Turgut Nalcıoğlu, Sadık Perinçek, Hamdi Arpağ, Sait Balioğlu ve Mehmet Yavuz DP Erzincan milletvekili adayı olarak belirlendi (Yeni Erzincan, 20 Nisan 1950).

DP Erzincan milletvekili adaylarının mümkün olduğu kadar güçlü isimlerden oluşturulmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. Adaylar, Erzincan'da tanınan ve eşraf diye tabir edilen isimlerden oluşturulmuştur.

1950 seçimlerine CHP ve DP milletvekili adaylarının yanı sıra iki kişi de bağımsız olarak seçimlere katılmıştı. Bu kişiler Divriği Sorgu Yargıcı Mustafa Fehmi Okutan ve Manifaturacı M. Bahattin Koyunoğlu idi (Yeni Erzincan, 20 Nisan 1950).

14 Mayıs 1950 Pazar günü Erzincan'da yapılan seçimler büyük bir intizam ve olgunluk içerisinde geçti. Seçimler esnasında partilerden, adaylardan ve halktan kaynaklanan herhangi bir olumsuzluk yaşanmadı. Tüm yurt genelinde olduğu gibi Erzincan'da da seçimlere büyük bir katılım oldu. Özellikle Erzincan'ın kasaba ve köylerinde seçimlere katılma oranı % 90'ları buldu (Yeni Erzincan, 18 Mayıs 1950). Seçimlerde Erzincan genelindeki seçmen sayısı 79.008 kişi olup, oy kullananların sayısı ise 70.914'dü (TBMM Arşivi, Dosya No: 1664). Erzincan İli genelinde seçimlere katılma oranı ise % 89,8'di. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre ise Erzincan'daki kayıtlı seçmen sayısı 78.947, oy kullanan seçmen sayısı 71.924 ve seçimlere katılma oranı ise % 91,1'di. Seçimlerde CHP 38.631 oy ile oyların % 60,4'ünü, DP ise 25.311 oy ile oyların % 39,6'sını aldı (TÜİK, 2012: 49).

1950 seçimlerini DP, tüm yurt genelinde ezici bir çoğunlukla kazanmasına rağmen Erzincan'da başarılı olamamıştır. Erzincan'da seçimleri CHP'nin adayları kazanmıştır. 5 milletvekilliğinin tamamını CHP'li adayların kazanmasında ki en önemli faktörlerden biri, aday profillerinin güçlü olmasıdır. Nitekim CHP Erzincan milletvekili adaylarından Sabit Sağıroğlu TBMM'nin II. Dönemine Erzincan Milletvekili, VI. ve VII. Dönemine Elazığ, VIII. Dönemine ise Erzincan Milletvekili olarak seçilmiş, tanınmış bir aileden gelen güçlü bir isimdir. Osman Nahit Pekcan'da 1949 ara seçimlerinde TBMM'nin VIII. Dönemi Erzincan Milletvekili olarak seçilmesi dolayısıyla halkın tanıdığı bir isimdir. Adaylardan Eski Başbakan Mehmet Şemsettin Günaltay ise şüphesiz CHP'nin Erzincan'daki en güçlü adayı olmuştur. Özellikle Erzincanlılar Günaltay'ın seçilmesi için büyük çaba sarf etmişler ve bu çabanın neticesinde de en çok oyu Günaltay almıştır. Diğer önemli bir faktörde; 1939 Depremi sonrası kurulan yeni şehirdeki çalışmalar, yeni kurulan evler, iplik fabrikası, hidroelektrik santrali, su işleri vb. gibi iş hacmini genişleten çalışmaların devam etmesidir. Bunun yanında Erzincan'da yıllardan beri süre gelen CHP geleneğinin yerleşmiş olması da Erzincan halkının seçimini etkileyen bir diğer faktör olmuştur.

Çok partili dönemde Erzincan'daki siyasi atmosferin genellikle 1939 Depremi çerçevesinde şekillendiği ve siyasi söylemlerin bu bağlamda geliştiği görülmektedir. Artık bundan sonra CHP, kendi iktidarları dönemlerinde deprem sonrası Erzincan'da yapılan yatırımlardan yola çıkarak seçim kampanyasını bu minval üzerine oturtmuş, DP ise CHP'nin icraatlarını eleştirerek depremden sonra Erzincan'ın ihmal edildiği şeklinde karşı propaganda söylemleri geliştirmiştir.

TBMM'nin IX. Dönemine Erzincan CHP Milletvekili olarak seçilen; Mehmet Şemsettin Günaltay 42.058, Osman Nahit Pekcan 39.884, Sabit Sağıroğlu 38.299, Yusuf Cemal Gönenç 37.296 ve Ahmet Ziya Soylu 35.616 oy almışlardı (TBMM Arşivi, Dosya No:128, 622, 1527,1663, 1664)*.

Erzincan'da tek bir milletvekili çıkaramayan DP, 14 Mayıs 1950 genel seçimlerini yurt genelinde ezici bir çoğunlukla kazandı. TBMM IX. Dönem ilk toplantısını 22 Mayıs 1950 Pazartesi günü saat 15.00'de yaptı.

* Tek dereceli liste usulü çoğunluk seçim sisteminden dolayı bir seçmen, birden fazla adaya oy kullanabildiğinden, toplamda kullanılan oy sayısından fazla görünmektedir.

Milletvekillerinin yemin töreninden sonra Cumhurbaşkanlığına Celal Bayar, TBMM Başkanlığına Refik Koraltan seçildi. Cumhurbaşkanı Celal Bayar hükümeti kurmakla Adnan Menderes'i görevlendirdi. Türkiye'nin her tarafında olduğu gibi Erzincan'da da Cumhurbaşkanlığı seçimi münasebetiyle 101 pare top atışı yapıldı (Yeni Erzincan, 25 Mayıs 1950).

1950 seçimleri, 14 Mayıs'tan önceki CHP iktidarının, tarihi süreç içerisinde bir iktidar yorgunluğu yaşadığı gerçeğini göstermişti. Milli Mücadeleyi ve ardından da inkılapları yürüten Halk Partisi kadrosunun devraldığı ülke baştan sona bir harabe şeklindeydi. Bu şartlar altında yeni Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin genç idareci kadrosu, savaşlarla ve açlıkla boğuşan bu millettten yeni fedakârlıklar, yeni asker ve yeni vergiler isteyeceklerdi. II. Dünya Savaşı'nın patlak vermesi, zorunlu ekonomik tedbirlerin alınması gerekliliğini doğurmuş ve halkta, tüm bu sıkıntıların nedeninin Halk Partisi'nden kaynaklandığı düşüncesi hâkim olmaya başlamıştı (Aydemir, 1990: 127–131).

1950 seçimlerinde CHP'nin yeni vaatleri işe yaramamış ve yıpranmışlığın doğal bir sonucu olarak CHP iktidarı sona ererek DP'nin 10 yıllık iktidarı başlamıştı. CHP, "yönetenler sınıfının burjuvaziye geliştirme işlevini üstlenmiş siyasal örgütü olduğu için, erginliğe ulaşan burjuvazinin öz partisi karşısında iktidar olabileceğini yitirdiğini hissetmiştir" (Akşin, 1983: 2037-2042). CHP seçmen partisi olamamış artık ezeli muhalif bir parti haline gelmişti (Özbudun, 1977: 127).

Seçimlerin hemen ardından İçişleri Bakanı Rüknettin Nasuhioğlu tarafından Valiliklere gönderilen bir genelgede, illerdeki idarecilerden herhangi bir siyasi parti gözetmeksizin tüm vatandaşlara eşit muamele yapılması istenerek şöyle denilmiştir: (Yeni Erzincan, 1 Haziran 1950).

"İçişleri Bakanlığı vazifesini üzerime almış bulunuyorum. Başta Vali arkadaşlarım olduğu halde bütün idare teşkilatında mesul ve vazifeli olanların kıymetine güveniyorum. İdare cihazımızın bütün vatandaşlara karşı hiçbir fark gözetmeksizin ve herhangi bir siyasi şahıs, taraf ve zümrenin tesirine kapılmaksızın işlemesi ve zaman zaman birçok yerlerde tenkit mevzuu olan temayüllerden hariç kalması yeni hükümetin kesin kararıdır. Bu kararın tatbikinden mesul bir vazifeli olarak bu ciheti bilhassa tebarüz ettiririm. Tek rehber kanundur. İdarenin ve zabitanın en küçük kademesinden itibaren hiçbir kimsenin kanunsuz muameleye maruz bırakılmaması, aksi takdirde müsebbiplerinin takibattan kurtulamayacaklarının göz önünde bulundurulması lazımdır. Memlekette yerleştirmek azminde vatandaşlara bütün temas ve münasebetlerinde karşılıklı hüürmet ve itimat teşkil ettiğini ifade etmek isterim. Aziz halkımızın sahip olduğu yüksek vakar ve kıymetin karşılığı olarak idare cihazımızın aynı vakar ve kıymete layık surette işlemesini temin yolunda çalışanların ilerisi için müstakar ve geniş bir huzur içinde devam edecek olan vazifeleri muvaffakiyetin esasıdır. Bu tamimin bütün idare kademelerine tebliğini rica eder, bulunduğumuz demokratik ve halkçı bir idarenin esasını idare cihazımızın muvaffakiyetler dilerim".

TBMM'nin IX. Dönem (14.05.1950–14.05.1954) Erzincan Milletvekilleri hakkında şu bilgileri vermek mümkündür:

✓ Mehmet Şemsettin Günaltay (CHP)

1883 (1299)'de Erzincan'ın Kemaliye[§] İlçesi'nde doğdu. Ethem Bey ile Saliha Hanımın oğludur. İlköğrenimine doğduğu köyde başladı. Ardından Özel Üsküdar Ravza-i Terakki Mektebine devam ederek, Haziran 1896 (1312)'de derece ile mezun oldu. Vefa İdadisini bitirerek sınavla Darülmualim İptidai Şubesi'ne kayıt yaptırdı. 1901 (1317)'de derece ile yüksek öğretmen okulundan mezun oldu. 1903 (1319)'de aynı okulun Rüşdiye Şubesi'ni bitirdi. 13 Eylül 1905 (1321)'de Darülmualim Fen Şubesi'nden birincilikle mezun oldu. Fransızca, Arapça ve Farsça bilmekteydi.

1 Ocak (Kanunsani) 1905'de Darüşafaka Hendese (Geometri) öğretmenliğine atandı. 1907'de Kıbrıs İdadiyesi Ulum-u Tabiye Öğretmenliği (Tabi İlimler), Müdür Muavinliği ve Müdürlüğü'nde bulundu. 17 Haziran 1909 (1325)'de bu görevinden ayrılarak Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Tabiat Bilimleri üzerine ihtisas yapmak üzere İsviçre'nin Lozan Üniversitesi'ne gönderildi. İhtisasını tamamladıktan sonra sırasıyla 10 Ekim 1910'da Midilli İdadisi Müdürlüğü'ne, 1 Aralık 1910'da İzmir Lisesi Müdürlüğü'ne ve 21 Eylül 1914'de İstanbul Gelibolu Lisesi Müdürlüğü'ne atandı.

14 Ekim 1915'de Darülfünun Edebiyat Fakültesi Türk Tarihi ve İslam Kavimleri Müderrisliğine atanarak, Türk Tarihi Profesörlüğüne getirildi. 12 Ekim (Teşrinievvel) 1915 (1331)'de Osmanlı Meclis-i Mebusan III. Dönem Ertuğrul Mebusu olarak seçildi. 5 Ağustos 1919'da Süleymaniye Medresesi İslam Tarihi Müderrisliğine, 24 Nisan 1919 İstanbul Darülfünun Edebiyat Fakültesi Dinler Tarihi Müderrisliğine atandı. 21

[§] Temsilciler Meclisi için verdiği hal tercümesinde, doğum yeri İliç İlçesi'ne bağlı Avarık Köyü olarak gösterilmiştir.

Ekim 1922'de Şer'îye Bakanlığı Tetkikat ve Telifat Azalığına ve 1 Mayıs 1924'de Darülfünun Edebiyat Fakültesi Din ve İslam Tarihi Müderrisliği ve Genel Kâtipliğine getirildi. 1924'de İlahiyat Fakültesi, 19 Nisan 1925'de Edebiyat Fakültesi Dekanlığı görevlerine atandı.

1918 (1334)'de Meclis İdare Amirliği görevine getirildi. 21 Aralık (Kânunuevvel) 1918 (1334)'de Meclis-i Mebusan'ın feshine kadar bu görevine devam etti. Ordinaryüs Profesörlüğe seçilen Günaltay, İstanbul Belediye Meclis Üyesi ve 1. Başkanvekili, Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti Kurucu Üyesi ve Başkanlığı görevlerinde bulundu. II. (Ara Seçim), III., IV., V., VI., VII., VIII. Dönem Sivas Milletvekili ve IX. Dönem Erzincan Milletvekili olarak seçildi. V. Dönem Teşkilat-ı Esasiye Encümen Başkanı, VI. ve VIII. Dönem TBMM Başkanvekili, CHP Grup Başkanvekili görevlerinde bulundu. Günaltay, 16.01.1949- 22.05.1950 tarihleri arasında Türkiye Cumhuriyeti'nin 18. Hükümetini kurdu ve Başbakanlık görevini sürdürdü.

Tarihçi ve yazar olan Mehmet Şemsettin Günaltay'ın yayınlanmış pek çok eseri bulunmaktadır. Eserleri şunlardır: Fennin En Son Keşfiyatından, Zulmetten Nura, Hurafattan Hakikata, İslâm Tarihi, Mufassal Türk Tarihi, Tarih-i Edyan, Felsefe-i Ulâ, İsbat-ı Vacib ve Ruh Nazariyeleri, İslam'da Tarih ve Müverrihler, Maziden Âtiye, Münthap Kıraat, İslâm Dini Tarihi, Mufassal Türk Tarihi, Müslümanlığın Çıktığı ve Yayıldığı Zamanlarda Orta Asya'nın Umumî Vaziyeti, Mezopotamya-Sümerler, Akatlar, Gutüler, Amürüler, Kassitler, Asurlular, Mitannîler: İkinci Babil İmparatorluğu, Suriye ve Palestin, Türk Tarihinin Ana Hatları Eserinin Müsveddeleri, İbranîler, La décadence du monde Musulman est-elle due â l'invansion des Seldjoudides?, İslâm Dünyasının İnhitâtı Sebebi Selçuk İstilâsı Mıdır?, Türk Tarihinin İlk Devirleri Uzak Şark, Kadim Çin ve Hind, Türk Tarihinin İlk Devirlerinden Yakın Şark, Elâm ve Mezopotamya, Türk Tarih Tezi Hakkındaki İntikatlarnın Mahiyeti ve Tezin Kat'î Zaferi, Atatürk'ün Tarihçiliği ve Fahri Profesörlüğü Hakkında Bir Hâtıra, Tarih, Lise I., İbni Sina'nın Şahsiyeti ve Milliyeti Meselesi, Abbas Oğulları İmparatorluğunun Kuruluş ve Yükselişinde Türklerin Rolü, Selçukluların Horasan'a İndikleri Zaman İslâm Dünyasının Siyasal, Sosyal, Ekonomik ve Dinî Durumu, Yakın Şark II. Anadolu - En Eski Çağlardan Akamenişler İstilâsına Kadar-, Yakın Şark III. Suriye ve Filistin, İran Tarihi -En Eski Çağlardan İskender'in Asya Seferine Kadar-, Farâbi'nin Şahsiyeti, Eserleri ve Tesirleri, İslam'dan Önce Araplar Arasında Kadının Durumu, Aile ve Türlü Nikâh Şekilleri, Yakınşark IV, Perslerden Romalılara Kadar: Selevkoslar, Nebatiler, Galatlar, Britanya ve Bergama Krallıkları.

Günaltay, 06.01.1961-15.10.1961 tarihleri arasında Kurucu Meclis CHP Temsilciliği yaptı. Evli ve dört çocuk babası Günaltay, Cumhuriyet Senatosu İstanbul İli üyesi olarak seçildi ancak meclise katılmadan 19 Ekim 1961'de vefat etti (TBMM Arşivi, Dosya No:622).

✓ *Osman Nahit Pekcan (CHP)*

1900'da İstanbul'da dünyaya gelen Osman Nahit Pekcan, aslen Kemaliye'nin Geşo Köyü'nden olup, Hasan Tahsin Bey ile Emine Münire Hanım'ın oğludur. İlk ve orta öğreniminden sonra İstanbul Hukuk Fakültesi ve İstanbul Yüksek Ticaret Okulu'ndan mezun oldu. Almanca ve Arapçaya hâkim olan Osman Nahit Pekcan, hukuk ve ekonomi uzmanıdır. "İzahlı Maden Mevzuatı" adlı eseri mevcuttur (TBMM Arşivi, Dosya No:1527).

Mezun olduktan sonra bir müddet İstanbul Yel Değirmeni Musevi İlkokulu'nda Türkçe Öğretmenliği, İstanbul Kumkapı Zükûr İptidai Rum Okulu'nda Türkçe, Tarih ve Coğrafya Öğretmenliği yaptı. Ardından Ankara İstiklâl Mahkemesi Başkâtip Yardımcılığı görevinde bulundu (TBMM Albümü, 2010: 465). 1924-1927 tarihleri arası Ankara Cinayet ve Asliye Mahkemelerinde Üye Yardımcılığı yaptı. Bir müddet T.C. Ziraat Bankası Umûm Muamelât Müdürlüğü Amir Muavinliği görevinde bulundu. 1928'de İktisat Vekâleti Sanayi ve Mesai Umûm Müdürlüğü Mesai Şube Müdürlüğü, Şirketler ve Sigortalar Komiserliği ile Hukuk Müşavirliği görevlerinde bulundu. 1934'de Bakanlık Müfettişliğine tayin edildi. 1941'de Bakanlık Başmüfettişliğine ve 1943'te de Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı'na atandı. Bu görevindeyken ara seçimlerde TBMM'nin VIII. Dönemi Erzincan Mebusu olarak seçildi ve 01.11.1949 tarihinde de meclis çalışmalarına katıldı. TBMM'nin IX. Dönem Erzincan Mebusu olarak seçilen Pekcan, evli ve iki çocuk babası idi. Pekcan, 22 Ağustos 1972'de vefat etti (TBMM Arşivi, Dosya No:1527).

✓ *Mehmed Sabit Sağıroğlu (CHP)*

1881 (1297)'de Erzincan'ın Kemah İlçesi'nde dünyaya geldi. Mustafa Vehbi Efendi ile Şerife Hanımın oğludur. İlköğrenimini mekteb-i iptidaide ve orta öğrenimini de rüştiyede tamamladıktan sonra Hoca Hacı Rüştü Efendi ile Hoca Hacı Fevzi Efendi'den altı sene özel ders almak suretiyle icazet aldı. Arapça ve Farsça bilen Sabit Bey'in, Kemah'taki iki bin ciltlik kütüphanesi Birinci Dünya Savaşı sırasında zayı oldu.

Kemah'ta ziraatla meşgul olurken, 1909'da (1325) Erzurum Meclis-i Umumi-i Vilayet Azalığına (Erzurum İl Meclis Üyesi) seçildi. Aynı yılın Ağustos ayında Dersim Mutasarrıflığına vekâleten atandı. Üç ay sonra

asaleten Dersim Mutasarrıflığına atanan Sabit Bey, üç yıl bu görevini sürdürdü. Kamil Paşa Kabinesi tarafından görevinden azledildi ve dört ay sonra Mahmut Şevket Paşa Kabinesi tarafından tekrar aynı görevi iade edildi. 1914 (1330) Temmuz ayında Mamuratilaziz (Elazığ) Valiliğine tayin oldu. İki buçuk sene sonra da Erzurum Valiliğine atandı. Erzurum'un işgali ile İstanbul'a giden Sabit Bey'in bu süreçte Erzurum Valiliği uhdesinde kaldı ve daha sonra infisal etti. Mondros Mütarekesi sırasında Dâhiliye Nazırı Feti Bey tarafından Sivas Valiliğine atanmışsa da, daha Sivas'a gitmeden Tevfik Paşa Kabinesi tarafından azledilerek tutuklandı. Polis Müdüriyeti ve Bekirağa Bölüğünde altı ay tutuklu kaldıktan sonra İngilizler tarafından Malta'ya sürgüne götürüldü. İki seneyi aşkın bir süre Malta'da sürgünde kaldıktan sonra on iki arkadaşıyla birlikte 6 Eylül 1921 (1337)'de firar etti. İtalya ve Almanya üzerinden Aralık 1921'de Ankara'ya geldi. Ankara'da bir hafta kaldıktan sonra Erzincan'a döndü. Nisan 1922 (1338)'de yeniden Erzurum Valiliğine tayin olan Sabit Bey, on beş ay bu görevine devam etti. Erzurum Valiliği görevindeyken 1923'de TBMM'nin II. Dönemine Erzincan Mebusu olarak seçildi. Mecliste, II. Dönem Kavânîn-i Maliye Encümen Başkanlığı yaptı. Halk Fırkası ve Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası Kurucu üyesiydi.

Birinci Dünya Savaşı sırasında Mamuretülaziz ve Erzurum Valilikleri döneminde "Birinci Mecidi", "Altın Liyakat" ve "Harp ve Hilal-i Ahmer Madalyası" aldı. TBMM'nin Üçüncü Dönemine seçilemediği için Erzurum Valiliğinden emekliliğe sevk edildi. 1928'de Ziraat Bankası Meclis-i İdare Heyeti Azalığına, 1931 yılında da Ziraat Bankası İdare Meclisi Reisliğine seçilerek Mebus olana kadar bu görevde kaldı. Elazığ Mebusu olarak TBMM'nin VI. Dönemine seçilerek, 3 Nisan 1939'da meclise katıldı. 1943 seçimlerinde TBMM'nin VII. Dönemine Elazığ CHP Mebusu olarak seçildi. 1946'da ise TBMM'nin VIII. Dönemine Erzincan CHP Mebusu olarak seçildi. 1950 seçimlerinde TBMM'nin IX. Dönemine Erzincan CHP Mebusu olarak seçilen Sabit Sağıroğlu, 1954'e kadar meclis çalışmalarına katıldı. Evli ve beş çocuk babası Sabit Sağıroğlu, 16 Ocak 1960'da vefat etti (TBMM Arşivi, Dosya No: 501).

✓ *Yusuf Cemal Gönenç (CHP)*

1903 (1319)'da Erzincan'ın Refahiye İlçesi'ne bağlı Ağmusa Köyü'nde** doğdu. Babası Ağmusa Köyü'nden köklü bir aileye mensup Bayraktaroğlu Yakup Zamir Bey annesi Zeynep Hanımdır. İlk ve orta öğreniminden sonra 1927'de Mektebi Mülkiye İdari Şube'den (Siyasal Bilgiler Okulu) mezun oldu.

Mezun olduktan sonra Yozgat Maiyet Memuru olarak devlet memurluğuna başladı. Ardından Boğazlıyan Kaymakam Vekâletinde, Çiçekdağı ve Susurluk Kaymakamlıklarında, Divân-ı Muhasebat 4. Sınıf Murakıplığında (Denetmen) ve Develi Kaymakamlığında bulundu. İstanbul Seferberlik Müdürü olarak görev yaptığı sırada 1938'de Avrupa'da üç aylık tetkik seyahati gerçekleştirdi. 1943 yılının sonlarına kadar Mülkiye Müfettişi olarak görev yaptıktan sonra Çankaya Kaymakamı ve Çankaya Belediyesi Şubesi Müdürü olarak çalıştı (BCA. 490.01.298.1204.2.4). Ankara Belediye Başkan Yardımcılığı ve bir arada Polis Koleji Tarih Öğretmeni olarak görev yaptı (TBMM Albümü, 2010: 558). Daha sonra Ordu Valiliğine atanan Gönenç, İstanbul İdare Kurulu Üyeliği ve son olarak da T.C. Ziraat Bankası İdare Meclisi Üyeliği görevlerinde bulundu. Bu görevindeyken TBMM'nin IX. Dönemine Erzincan Milletvekili olarak seçildi. Bekâr (dul) ve bir çocuk sahibi olan Yusuf Cemal Gönenç, 6 Aralık 1980'de vefat etti (TBMM Arşivi, Dosya No:1663).

✓ *Ahmet Ziya Soylu (CHP)*

1913 (1329)'de Erzurum'da dünyaya geldi. Erzurum Sağlık Müdürü Dr. Şerif Bey ve Semiha Hanım'ın oğludur. İlk ve orta öğreniminden sonra İstanbul Erkek Lisesi'ni bitirerek yükseköğrenimine başladı. İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Eczacılık Bölümü'nden 1941'de mezun oldu. İyi derecede Almanca bilen Ziya Soylu, askerliğini Gümüşsuyu Askeri Hastanesi'nde Yedek Subay olarak yaptı. Askerlik görevinden sonra ziraat ve ticaretle meşgul oldu.

"Erzurum Lisesi'nden Yetişenler Cemiyeti" fahri başkanlığı, Eminönü İlçesi Kızılay Kurumu'nun İdare Kurulu Üyesi ve Genel Sekreterliği, Vefa Kulübü İdare Kurulu Üyesi ve Genel Sekreteri, Eminönü Halkevi Sosyal Yardım Şubesi Başkanlığı görevlerinde bulundu. Türkiye Ulusal Verem Savaş Derneği kurucularından olup, derneğin idare kurulu yedek üyesidir. Türk Parfümericiler Derneği muhasipliği, CHP Eminönü İlçe İdare Kurulu üyesi ve muhasibidir. TBMM'nin IX. Dönemine, Erzincan Milletvekili olarak seçilen Ahmet Ziya Soylu, evli ve dört çocuk babası idi. Soylu 15 Nisan 1987 tarihinde vefat etti (TBMM Arşivi, Dosya No:1664).

** Hal Tercümesinde, 1905 (1321)'de İstanbul'da doğduğu yazılıdır. Nüfus kütüğüne 1905 yılında İstanbul'da kaydettirildiği için doğum yeri İstanbul doğum tarihi de 1905 olarak geçmektedir.

3. 1954 GENEL SEÇİMLERİ

1954 seçimlerine gidilirken CHP, 1950'den bu yana ilk kez ciddi bir muhalefet yapmıştı. DP'nin çıkarmaya çalıştığı, petrol ve yabancı sermaye yasalarına karşı muhalefet yürütülmüştü. Bu iki yasa da Amerikalı uzmanların tavsiyeleri doğrultusunda hazırlanmıştı. İnönü, bu yasaların Lozan'da kazanılmış olan ekonomik bağımsızlığa indirilen büyük bir darbe olduğunu savunmuştu (Çavdar, 1983: 2025-2036).

1950 seçimleri ile muhalefet partisi konumuna düşen CHP, Erzincan'da 1954 seçimleri yaklaştıkça muhalefet çalışmalarına hız vermiştir. Erzincan'da zaman zaman düzenlenen çeşitli toplantı ve mitinglerde konuşmalar yapılarak DP hükümetinin icraatları eleştirilmiş ve halkın sempatisi tekrar kazanılmaya çalışılmıştır.

Erzincan'daki bu mitinglerden biri, 10 Ağustos 1953 Pazar günü Eski Başbakan M. Şemsettin Günaltay tarafından gerçekleştirildi. Belediye önünde kalabalığa hitap eden Günaltay, DP'nin muhalefetteyken demokratik rejimi sağlayacaklarını ve antidemokratik kanunları kaldıracaklarını vaat etmelerine rağmen iktidara geçtikten sonra tüm vaatlerini unuttuklarını, üstelik yeni çıkarılan kanunlarla hürriyetlere ket vurduklarını belirtti. Anayasanın ve seçim kanununda değişik yapılması gerektiğini ancak hükümetin buna yanaşmadığını ifade etti. Devlet memurlarının devletin değil, DP'nin memurları gibi hareket ettiğini ve partizanlık yaptıklarına vurgu yaptı. DP'nin liberal ekonomi politikalarını da eleştiren Günaltay, DP'nin memleketi borç batağına soktuğunu, Türk parasının değerinin korunamadığını ve memleketin altın stokunun tükendiğini sözlerine ekledi. Memleketin bugünkü dimdik ve kuvvetli duruşunun II. Dünya Savaşı'na girmemeye borçlu olduğuna ve bunu da CHP iktidarının sağladığını belirtti (Halkın Sesi, 11 Eylül 1953). Günaltay konuşmasının devamında, DP iktidarının hiçbir şey yapmadığını vurgulayarak, gazete ve radyolardan bildirilen yol, su, elektrik, fabrika vb. gibi açılış törenleri ile ilgili haberlerin asıl muhatabının CHP olduğunu dile getirdi. CHP tarafından planlanan ve başlatılan birçok projenin DP'nin sahiplendiğini ve açılış törenlerinin kendi yaptığı işler gibi lanse edildiğini ifade etti. DP iktidarının partizan bir idare kurduğunu, memlekette asayiş kalmadığını ve memleketi çiftlik yönetilir gibi yönettiğini vurgulayan Günaltay, konuşmasının sonunda vatandaşların bugünkü iktisadi buhrandan ve esaret idaresinden kurtarılması için tekrar CHP'ye oy vermelerini istedi (Demokrat Erzincan, 11 Ağustos 1953).

2 Mayıs 1954'de yapılan seçimlere Erzincan'dan CHP, DP ve Bağımsız adaylar katılmıştır. Seçimler yaklaştıkça milletvekilleri adayları adaylık başvurularını yapmaya başlamışlardır.

CHP'den Erzincan milletvekilliğine; CHP İl Başkanı- VIII. Dönem Erzincan Milletvekili Rauf Bayındır, Tüccar- Çiftçi Hüsnü Çanakçı, İnşaat Mühendisi- Müteahhit Naci Gürkan, Avukat- CHP Merkez İlçe Başkanı Adil Sağıroğlu ve Halkın Sesi Gazetesi Kurucusu ve Yazı İşleri Müdürü Mustafa Yıldırım aday oldular (Öz Erzincan, 14 Nisan 1954).

CHP Erzincan milletvekili adaylarının isimleri Genel Merkeze bildirildi ve kabul edildi. Tüm yurttaki olduğu gibi Erzincan'da da CHP, Cumhuriyetçi Millet Partisi (CMP) ile işbirliği yaparak 1954 seçimlerine katıldı (Demokrat Erzincan, 13 Mart 1954). CHP'nin 1954 seçimlerine Erzincan'da güç kaybetmiş bir şekilde girdiği görülmektedir. 1950 seçimlerine göre CHP'nin milletvekili adaylarının sayısında gözle görülür bir düşüş yaşanmıştır. CHP bu seçimde milletvekili sayısı kadar aday göstermiştir. CHP Erzincan milletvekili aday listesine eski Başbakanlardan M. Şemsettin Günaltay'ın girememesi ise büyük sürpriz olmuştur.

Buna karşılık DP'de ise geçen seçimin aksine çok daha fazla sayıda adayın başvuru yaptığı görülmektedir. DP'den milletvekili adaylık yoklamasına tabi olan adayların isimleri ve meslekleri şu şekildedir:

İlköğretim Müfettişi Veysel Varol, Tercan Belediye Başkanı- DP İlçe İdare Kurulu Üyesi Muharrem Bedirhanoğlu, Emekli Doktor- Ankara Tıp Fakültesi Dâhiliye Müdürü Dr. Bâsit Ürek, Emekli Kurmay Albay- Doğu Emniyet Başmüfettişi Mustafa Rahmi Sanalan, Avukat- Eski Kaymakam Mehmet Yavuz, Devlet Şurası Azası Tevfik Şenocak, Temyiz Mahkemesi Başmüddei Umumi Muavini Sadık Perinçek, Emekli General- Eski Erzincan- Yozgat- Bilecik Valisi Sait Balıoğlu, Avukat- Ankara Emlak Bankası Müşaviri Hıfzı Varlık, Emekli Albay Hikmet Bilgin, Doktor-Kemaliye Belediye Başkanı Dr. Necati Öztan, Keler Köyü DP Bucak Başkanı ve Muhtarı Yaşar Adalı, Yüksek Mühendis Muzaffer Arolan, Erzincan Veteriner Müdürü Fehmi Baysoy, Çiftçi Eyüp Bezirci, Emekli Yüzbaşı- Tüccar Ömer Lütfi Çetin, Emekli İhtik Nahiye Müdürü Ahmet Günday, Çalışma Bakanlığı İzmir İş Bölge Müfettişi Turgut Eğinlioğlu, Ziraatçı İhsan Hışır, Ziraatçı Naci Kunbar, Şeker Şirketi İdare Meclisi Başkan Vekili Turgut Nalcıoğlu, Genel Meclis Üyesi- DP İl İdare Kurulu Üyesi Osman Pamukçu, Hukukçu-Eski Milletvekili- DP Erzincan ve Tunceli Bölge Müfettişi Necmettin Sahir Sılan, Ankara Çubuk Kaymakamı Turgut Tümer, Divanı Muhasabat Murakıbbı Hamdi Yaman, Ziraatçı- Eski Erzincan Belediye Başkanı Nusret Bayındır, Emekli General Ömer Lütfi Köksal (Öz Erzincan, 17 Mart 1954).

Adaylık başvurusunda bulunan 27 kişiden biri dışında hepsi Erzincanlıdır. Adayların; doktor, öğretmen, emekli asker, avukat, hâkim, vali, tüccar, müşavir, mühendis, çiftçi, eski milletvekili ve belediye başkanı gibi çok geniş yelpazede meslek sahibi kişilerden oluştuğu görülmektedir. Adayların bir kısmının daha önceden CHP’de ya da Halkevi’nde görev yapan kişiler olması dikkat çekicidir. Adaylar içerisinde Erzincanlı olmayan tek aday Eski Milletvekili ve DP Erzincan ve Tunceli Bölge Müfettişi Necmettin Sahir Silan’dır.

Çok partili sürecin başlamasıyla birlikte özellikle her seçim öncesi Erzincan’daki yerel basın^{††} siyasi bir propaganda aracı olarak kullanıldığını söylemek mümkündür. Nitekim Erzincan’da yayın yapan gazeteler, taraftarı oldukları siyasi partiye üstünlük sağlamak ya da karşı oldukları partiye muhalefet etmek için bazı yayınlara yer vermişlerdir. Erzincan gazeteleri, Erzincan’da iktidar ve muhalefet partilerinin durumlarını ve partilerin adaylarını mercek altına alarak çeşitli konulardaki görüşlerini gazete köşelerine taşımışlardır.

Erzincan’da yayın yapan bu gazetelerden biri de CHP yanlısı Halkın Sesi Gazetesi idi. Gazetede CHP’den istifa edip DP’ye katılanlar “*Seçim Kondusu*” olarak nitelendirilmekteydi. Bu memleketin ancak öz evlatları tarafından temsil edilebileceğinin belirtildiği köşe yazısında dikkat çekici tespitler yapılarak, özellikle Necmettin Sahir Silan’ın DP’den adaylığını koyması eleştirilerek şu ifadelerle yer verilmişti (Halkın Sesi, 17 Eylül 1953):

“Ne talihsiz bir memlekettir şu bizim Erzincan. Herkes burayı çiftlik zannediyor. Şimdiye kadar yer yuva tutamamış olanlar, her gittikleri yerlerde ters düz edilenler soluğu burada alıyorlar. Sanki bu memlekette adam yokmuş, sanki bu memleket halkı kendisini öz evlatlarına temsil ettirmesini bilmeyecek kadar idraksizmiş de kollarını açmış bu hazır lopçulara, bizim kimsemiz yoktur, acele gelin sizi mebus yapalım, diyorlarmış. Hem bu seçim konducuları kimdir bilir misiniz? Daima iktidarın yardakçıları. Dün Halk Partisi’nde çığırkanlık ederek Demokratlara söven, bugün Demokrat Parti’de börektekenden payını alıp halkçılara küfür eden malum kimselerdir.”

Başka bir köşe yazısında ise devlet radyosunun, DP yanlısı bir yayın akışı içerisinde olduğunu, sürekli olarak DP mensubu kişilerin nutuklarına yer verildiği ve CHP’nin önceki icraatlarının görmezden geldiği belirtilmekteydi (Halkın Sesi, 19 Eylül 1953).

Milletvekilliği aday başvurularından sonra, 28 Mart 1954 Pazar günü yapılan DP aday yoklaması sonucunda, milletvekili kesin adayları belirlendi. Aday yoklaması sonucunda; Veysel Varol 249 oy, M. Rahmi Sanalan 180 oy, Sadık Perinçek 179 oy, Tevfik Şenocak 169 oy, N. Sahir Silan ise 162 oy almıştı. DP Erzincan milletvekili adaylarının isimleri DP Genel Merkezi’ne bildirilmiş ve kabul edilmişti (Öz Erzincan, 29 Mart 1954).

Bağımsız olarak Erzincan milletvekilliği için aday olanlar ise şunlardı: Kadıköy Asliye Hukuk Hâkimi Muhittin Taylan, İstanbul Barosu Avukatlarından Bekir Fikri Alpınar ve İliç Eski Belediye Başkanı ve Anadolu Ajansı Muhabiri Rifat Şahsuvaroğlu (Öz Erzincan, 14 Nisan 1954).

2 Mayıs 1954’de yapılan genel seçimler sonucunda Erzincan’dan DP 4, CHP 1 Milletvekili çıkardı. 1954 seçimlerinde Erzincan genelindeki seçmen sayısı 83.670 kişi olup, oylarını kullananların sayısı 73.654’dü. Erzincan İli genelinde seçimlere katılma oranı ise % 88.03 idi (TBMM Arşivi, Dosya No: 2012). TÜİK verilerine göre Erzincan’daki kayıtlı seçmen sayısı 83.070, oy kullanan seçmen sayısı 73.654 ve seçimlere katılma oranı ise % 88,7 idi. Seçimlerde CHP 33.321 oy ile oyların % 48,1’ini, DP 35.719 oy ile oyların % 51,5’ini aldı. Bağımsızlar ise sadece 517 oy ile oyların 0,5’ini alabilmişlerdi (TÜİK, 2012: 49).

TBMM’nin X. Dönemine Erzincan Milletvekili olarak seçilenler ve aldıkları oy miktarları şu şekildedir: Veysel Varol (DP) 37.315, Sadık Perinçek (DP) 36.708, Mehmet Tevfik Şenocak (DP) 35.528, Hüsnü Çanakçı (CHP) 35.411, Mustafa Rahmi Sanalan (DP) 35.206. Tevfik Şenocak, M. Rahmi Sanalan 12 Mayıs 1954’de, Veysel Varol, Sadık Perinçek ve Hüsnü Çanakçı ise 14 Mayıs 1954’de meclis çalışmalarına katılmışlardı (TBMM Arşivi, Dosya No:2008, 2009, 2010, 2011, 2012).

Seçimler neticesinde Erzincan’da CHP’de büyük bir düşüş görünmesine rağmen CHP yine de bir milletvekili çıkarmayı başarmıştır. Erzincan’da daha önce girdiği 1946 ve 1950 seçimlerinde başarı gösteremeyen DP ise 1954 seçimlerinde meclise 4 milletvekili göndermiştir.

^{††} Erzincan’da yayın yapan yerel basın ve basın-siyaset ilişkisi hakkında geniş bilgi için bkz. Erdem Yavuz, “Cumhuriyet Dönemi Erzincan Basını ve Basın-Siyaset İlişkisi (1960’a Kadar)”, The Journal of Academic Social Science Studies No.44, Adıyaman Spring II/ 2016, pp.107-124.

Seçim sonuçlarının değerlendirildiği DP yayın organı Demokrat Erzincan Gazetesi'nde, Erzincan'ın 1954 seçimlerinde öksüzlükten kurtulduğu ve nihayet DP'li Erzincan Milletvekilleri ile temsil edileceği belirtilmişti (Demokrat Erzincan, 7 Mayıs 1954).

X. Dönem (02.05.1954-01.11.1957) Erzincan Milletvekillerinin kısa öz geçmiřleri řu şekildedir:

✓ *Hüsnü Çanakçı (CHP)*

1909 (1325)'da Erzincan'ın Tercan İlçesi'nde dünyaya geldi. Mehmet Bey ile Esmâ Hanımın oğludur. Tüccar ve çiftçi olan Çanakçı, TBMM'nin X. Dönemine Erzincan Milletvekili olarak seçildi ve 14.05.1954 tarihinde meclis çalışmalarına katıldı. Evli ve bir çocuk babası Çanakçı, 1 Mart 1979'de vefat etti (TBMM Arşivi, Dosya No:2008).

✓ *Veysel Varol (DP)*

1912 (1328)'de Erzincan'da dünyaya geldi. İbrahim Bey ile Zehra Hanımın oğludur. İlk ve orta öğreniminden sonra Erzurum Erkek Öğretmen Okulu'ndan mezun oldu. Az derecede Fransızca bilmekteydi. 1934'de öğretmenlik mesleğine başlayan Varol, 1947 yılına kadar çeşitli köy ve kasabalarda öğretmenlik yaptı. 1947 yılında açılan Denetmenlik sınavını kazanarak 1954 yılına kadar çeşitli ilçe ve köy okullarını teftiş etti (TBMM Arşivi, Dosya No:2012).

Sırasıyla Artvin Yusufeli İlçesi Uztaşı Köyü, Artvin Merkez Gazi Okulu, Hopa Ortaköy Okulu, Hopa Merkez, Bilecik Osmaneli Ađlan Köyü, Bilecik Bayır Köyü, Söğüt Çay Köyü, Vezirhan Köyü İlkokul Öğretmenliği yaptı. Bilecik İlkokulu Başöğretmeni, Erzurum Pulur Köy Enstitüsü Öğretmeni ve Denetmeni, Kayseri Pazarören Köy Enstitüsü Öğretmeni ve Kayseri Denetmeni, Pamukçınar Köy Enstitüsü Öğretmeni, Erzincan Kemaliye İstiklal Okulu Öğretmeni ve İlköğretim Denetmeni, Isparta Sütçüler Merkez Okulu Öğretmeni ve Sütçüler İlçesi Kesim Denetmeni olarak görev yaptı (TBMM Albümü, 2010: 631).

Varol, son görevindeyken siyasete atılarak TBMM'nin X. Dönemine Erzincan Milletvekili olarak seçildi. 12 Mayıs 1954'de meclis çalışmalarına katıldı. Evli ve dört çocuk babası olan Varol, 24 Ekim 1998'de vefat etti (TBMM Arşivi, Dosya No:2012).

✓ *Mehmet Sadık Perinçek (DP)*

1915 (1331)'de Erzincan'ın Kemaliye^{††} İlçesi'nde dünyaya geldi. Cemal Bey İle Rahime Hanımın oğludur. İlk ve orta öğreniminden sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden 1940'da mezun oldu. Fransızca bilen Perinçek'in^{§§}, "Türk Ceza Kanunu" ve "Ceza Muhakemeleri ve Yargıtay İçtihatları" adlı eserleri bulunmaktadır.

1943-1945 yılları arası Diyarbakır Hâkim Yardımcılığı görevinde bulundu. Ardından Ankara Sulh Hâkimliğine ve sonra da Temyiz Mahkemesi Cumhuriyet Başsavcısı Muavinliğine tayin edildi. Perinçek bu görevini sürdürürken, TBMM'nin X. Dönemine Erzincan Milletvekili olarak seçildi ve 14 Mayıs 1954'de meclis çalışmalarına katıldı.

XI. Dönem Erzincan Milletvekilliği için aday oldu ancak seçilemedi. Perinçek 1969 yılına kadar serbest avukatlık yaptı. 12.10.1969 tarihinde TBMM'nin XIV. Dönem Adalet Partisi Erzincan Milletvekili olarak seçildi ve 14.10.1973 tarihine kadar milletvekili olarak görev yaptı. Evli ve üç çocuk babası Perinçek, 13 Ağustos 2000'de vefat etti (TBMM Arşivi, Dosya No:2009).

✓ *Mehmet Tefvik Şenocak (DP)*

1898 (1314)'de Erzincan'da dünyaya gelen Tefvik Şenocak, İbrahim Bey ile Vesile Hanımın oğludur. İlk ve orta öğrenimini Erzincan'da yaptı. Milli Mücadele yıllarında Yedek Subay olarak vatani görevini tamamladı. 1930'da Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Mezun olduktan sonra Erzincan'da; Erzincan Şeriye Mahkemesi 2. Kâtibi, Erzincan Mahkemesi Zabıt Kâtibi, Erzincan Eytam (Yetimler) Müdürü, Erzincan Asliye Mahkemesi Başkâtibi görevlerinde bulundu. Ardından Ankara'ya tayin olarak, Ankara Ceza ve Hukuk Daireleri Zabıt Kâtibi, Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Müdürlüğü Kâtibi, Zat İşleri Müdürlüğü Kâtibi, Ankara Asliye Mahkemesi Başkâtibi, Ceza İşleri Kalemi Mümeyyizi, Ankara Sulh Hâkimi olarak görev yaptı. Daha sonra Giresun Ceza Hâkimi, Beyođlu Bölgesi Hukuk Amiri, Ankara Kazanç Tetkiki İtiraz Komisyonu Başkanı, İzmir Kazanç Tetkiki İtiraz Komisyonu Başkanı, Hukuk Müşaviri, Muhakemat Genel Müdürlüğü Müşavir Avukatı, Başhukuk Müşaviri, Muhakemat Genel Müdürlüğü Merkez Muhakemat Müdürü olarak

^{††}Nüfus kütüğünde kayıtlı olduğu yer Refahiye İlçesi'dir.

^{§§}Vatan Partisi Genel Başkanı Doğu Perinçek'in babasıdır.

çalıştı. Kasım 1950'de Danıştay Üyeliği yapan Şenocak, bu görevindeyken TBMM'nin X. Dönemine, Erzincan Milletvekili olarak seçildi. 12 Mayıs 1954'de meclis çalışmalarına katıldı. Evli ve dört çocuk babası olan Şenocak, 18 Ağustos 1976'da vefat etti (TBMM Arşivi, Dosya No:2011).

✓ *Mustafa Rahmi Sanalan (DP)*

1902 (1318)'de Erzincan'da dünyaya gelen Mustafa Rahmi Sanalan, Abdülaziz Bey ile İsmet Hanım'ın oğludur. Orta düzeyde Fransızca bilmekteydi (*TBMM Arşivi*, Dosya No:2010). 1920'de Milli Mücadele'ye katılan Sanalan, Piyade Asteğmen olarak İstiklâl Savaşı'nın Doğu Cephesi 9. Kafkas Tümeni Hücum Taburunda görev aldı. Ardından 17. ve 18. Piyade Alay Komutanlığı'nda Teğmen olarak bulundu. Bu rütbedeyken "İstiklâl Madalyası" ile ödüllendirildi.

1926'da I. Ağrı Harekâtına katıldı ve 1927'de Üsteğmenliğe terfi ederek Tire 39. Alay ve Ankara 189. Alay Komutanlıklarında görev yaptı. 1932'de Yüzbaşılığa terfi etti ve 1935'de Harp Akademisi'ni birincilikle bitirerek kurmay oldu. 1936'da Kurmay Yüzbaşı olarak önce Çanakkale 9. Piyade Alay Komutanlığı'nda sonra da Genelkurmay Başkanlığı'nda bulundu. Genelkurmay Başkanlığı Subaylığı görevindeyken 17. Tümen Karargâhı ile birlikte 1937'de I. Tunceli Harekâtı'na katıldı. Ardından da Hava Savunma Genel Komutanlığı Kurmaylığında bulundu.

1938'de 34. Alayla II. Tunceli Harekâtı'na katıldı ve 30 Ağustos 1939'da Kurmay Binbaşılığa terfi etti. Bu rütbeyle sırasıyla Sivas 12. Tümen 34. Alay Bölük Komutanı, Eskişehir 4. Kolordu Komutanlığı 1. Şube Subayı, İstanbul Komutanlığı İstanbul 3. Zırhlı Alayı Tabur Komutanlığı yaptı. 1944'de Yarbaylığa terfi ederek 1. Zırhlı Tugay Kurmay Başkanı, Milli Savunma Bakanlığı Motorlu Vasıtalar Dairesi Şube Müdürlüğü yaptı. 1947'de Albaylığa terfi ederek 1949 yılı sonuna kadar Erzurum 18. Kolordu Kurmay Başkanı olarak görev yaptı. Ardından kıta stajı amacıyla 6. Zırhlı Tugay 4. Tank Alayı Komutanı olan Sanalan, 1950'de kendi isteği üzerine ordudan istifa etti. Bilahare emekliye ayrılan Sanalan, milletvekili seçimlerine Erzincan'dan CHP adayı oldu ancak kazanamadı (BCA. 490.01.298.1205.2.5).

1 Mayıs 1951'de Milli Emniyet Hizmeti Başkanlığı'nda Emniyet Başmüfettişi olarak göreve başladı. Son olarak Başbakanlık Plan ve Prensipler Dairesi Doğu Bölgesi Başmüfettişi olarak atandı. Bu görevindeyken 1954'de TBMM'nin X. Dönemine Erzincan Milletvekili olarak seçildi. 12 Mayıs 1954'de meclis çalışmalarına katıldı.

1958-1959 arası Makine ve Kimya Kurumu İdare Meclisi Üyeliği görevinde bulundu. 1959'da Ağrı Valisi olarak atandı ve Mayıs 1960'a kadar bu görevini sürdürdü. Haziran 1960'da Ağrı Valiliğinden emekliye ayrıldı. 15 Ekim 1961'de Yeni Türkiye Partisi'nden Cumhuriyet Senatosu Erzurum İli üyesi olarak seçildi. Evli ve üç çocuk babası olan Mustafa Rahmi Sanalan, 22 Şubat 1976'da vefat etti (TBMM Arşivi, Dosya No:2010).

4. 1957 GENEL SEÇİMLERİ

1957 genel seçimleri öncesi, 1954 Milletvekili Seçimi Kanunu'nun milletvekili adaylıkları ile ilgili kısmı değiştirilirken, illerin seçeceği milletvekili sayısı ile ilgili de yeni maddeler ilave edildi. 5545 sayılı Milletvekili Seçim Kanunu'na, 9.9.1957 tarihli ve 7037 sayılı kanunla eklenen geçici madde hükümlerine göre illerin seçeceği milletvekili sayısının belirlenmesi Bakanlar Kurulu'na kararlaştırılarak Resmi Gazete' de yayınlandı (Resmi Gazete, 12 Eylül 1957, Sayı: 9704). Buna göre 27 Ekim 1957 tarihinde yapılacak olan milletvekili seçiminde, 1955 genel nüfus sayımına göre 216.324 nüfusa sahip Erzincan'ın 6 milletvekili çıkarması hükme bağlandı (Öz Erzincan, 27 Eylül 1957).

1954 seçimleri CHP'de yıkıma sebep olmuş, bazı vekiller partiden ayrılmış ve parti içi muhalefet dozunu artırmıştı. Bu koşullar altında 1957 seçimlerine hazırlanan CHP'nin seçim öncesinde yayımladığı bildirmede yer verdiği ilkeler, bir değişimin habercisi olarak algılanabilir. Hukuk devleti, insan hakları, mahkemelerin bağımsızlığı, söz ve basın özgürlüğü, üniversite özerkliği, iki meclisli parlamento, Anayasa Mahkemesi'nin kuruluşu, grevli toplu sözleşme, sendikal haklar, sosyal sigortanın genişletilmesi gibi demokrasiyi güvence altına alan tedbirleri içeren ilkelerin yanı sıra, ilk kez işçi ve köylüye yönelik politikaları öngören ilkeler de yer almaktaydı (Çavdar, 1983: 2025-2036).

Seçim tarihin ilan edilmesinden sonra 23 Eylül 1957 tarihinde, Erzincan'da İl Seçim Kurulu oluşturuldu. İl Seçim Kurulu, Ağır Ceza Başkanı Edip Alan başkanlığında asil ve yedek üyelere teşkil edildi. Ardından seçmen listeleri asılarak, listeler 27 Eylül'de indirildi. Seçmen kütüklerine itiraz hakkı 28 Eylül'de bitmiş ve Erzincan genelinde herhangi bir itiraz yapılmamıştı (Öz Erzincan, 28 Eylül 1957).

27 Ekim 1957 Pazar günü yapılan genel seçimler öncesi seçimlere katılan siyasi partiler aday yoklamalarını tamamlamak için çalışmalarına hız verdi. Seçimlere Erzincan'dan CHP, DP, CMP ve Hürriyet Partisi (HP) milletvekilliği için aday gösterdiler.

CHP, milletvekili aday yoklamasını 29 Eylül 1957 Pazar günü Bezirci Sineması'nda yaptı (Öz Erzincan, 26 Eylül 1957). 3 Ekim'de de radyo ile CHP Erzincan milletvekili adaylarının isimleri ilan edildi. CHP, aday listesini milletvekili sayısı kadar açıkladı. Buna göre CHP Erzincan milletvekili aday listesi şu şekilde oluşturuldu:

Avukat Adil Sağıroğlu, Ziraatçı- Tüccar Naci Yıldırım, Eski Erzincan Milletvekili Rauf Bayındır, Ziraatçı- Tüccar Cemal Işık, Ziraatçı Hüseyin Şahin, Gazeteci- Yazar Nusret Sefa Coşkun (Öz Erzincan, 7 Ekim 1957).

DP'den milletvekili adaylığı için müracaat edenlerin sayısı bir önceki seçimde olduğu gibi daha fazlaydı. DP'nin mevcut durumdaki 4 milletvekili, tabii aday olduklarından bir müracaat yapmamışlardı. DP Milletvekilleri, adaylık için müracaat eden 14 adayla birlikte yoklamaya tabi tutuldular. DP Erzincan milletvekili aday adayları ve meslekleri şu şekildeydi:

Eski Erzincan Milletvekili Hüseyin Aksu, Ankara Devlet Hastanesi Başhekimisi Dr. Bâsit Ürek, DP Erzincan İl Başkanı Şerafettin Emiroğlu, DP Tercan İlçe Başkanı Selahattin Kemaloğlu, DP Tercan İlçe İdare Heyeti Üyesi Niyazi Coşkunfırat, Mimar Süreyya Karşılıgil, Çayırılı Genel Meclis Üyesi Kazım Gülşen, Veteriner Müdürü Fehmi Baysoy, Avukat- Erzincan Belediye Başkanı Hüsametdin Atabeyli, Kayseri İplik Fabrikası Şeflerinden Suphi Özdemir, Avukat Mehmet Yavuz, Sıtkı Bayraktaroğlu, Hüseyin Ünlütuna, Rifat Güneş (Kazankaya, 25 Eylül 1957).

DP Erzincan milletvekili adayları 7 Ekim'de radyodan ilan edildi. DP'de mevcut milletvekillerinden Tevfik Şenocak ile Veysel Varol tekrar aday gösterilmediler. Buna göre DP Erzincan milletvekili adayları şu isimlerden oluşmaktaydı:

X. Dönem Erzincan Milletvekili Sadık Perinçek, X. Dönem Erzincan Milletvekili M. Rahmi Sanalan, Veteriner Müdürü Fehmi Baysoy, İl Genel Meclis Üyesi Kazım Gülşen, Avukat Mehmet Yavuz, Yarbay-Kore'de Görev Alan İlk Tugay Komutanı- IX. ve X. Dönem Muğla Milletvekili Natık Poyrazoğlu (Öz Erzincan, 8 Ekim 1957).

1957 seçimleri öncesi özellikle DP milletvekili adaylarının, seçimler öncesi Erzincan'ın çeşitli ilçe ve köylerini gezerek seçim kampanyasına hız verdikleri ve mitingler düzenledikleri görülmektedir (Kazankaya, 18 Ekim 1957).

Seçimlere yaklaşık bir hafta kala DP Erzincan İl Teşkilatı, 21 Ekim 1957 Pazartesi günü saat 11.30'da eski Buğday Meydanı'nda bir miting tertip etti. Mitinge parti yöneticileri ile DP Erzincan milletvekili adaylarından Mehmet Yavuz, Fehmi Baysoy, M. Rahmi Sanalan ve Natık Poyrazoğlu katıldı. Mitingde ilk konuşmayı yapan Mehmet Yavuz, DP iktidarının icraatlarından bahsederek sanayi ve zirai kalkınmada kat edilen merhalelerden bahsetti. CHP döneminde halka yapılan kötü muamelelere, basın kanunu ile Erzincan'ın sulama ve imar konularına değindi. Bunun yanında köylünün yetiştirdiği ürününü değeri nispetinde satabildiğini ve bundan CHP'nin rahatsızlık duyduğunu belirttikten sonra konuşmasını bitirdi. Kürsüye gelen diğer adaylarından M. Rahmi Sanalan, DP iktidarının Türkiye'de yapmış olduğu hizmetlere değindikten sonra özellikle Erzincan'da yapılan icraatları rakamlarla izah etti. Erzincan'ın uğramış olduğu deprem felaketine değinen Sanalan, CHP iktidarının depremden sonra yalnızca 800 adet baraka yaptırabildiğini ve *"bunları seyretmek için de kapkara bir heykelin kurulduğunu"* ifade etti. Kendi iktidarlara döneminde bütün şehrin, imar planı çerçevesine alındığını ve artık muvakkat şehir ile yeni şehir konusunun halledildiğini, ev ve dükkân sahiplerine tapularının verileceğini belirterek konuşmasını sonlandırdı. Diğer adaylardan Fehmi Baysoy, DP iktidarının memleket kalkınmasında yapmış olduğu icraatları belirterek Erzincan'ın kalkındığını vurguladı. *"Bugün köylü milletin efendisi olmuştur"* diyerek, özellikle tarımda yapılan önemli hamlelere değindi. Deprem sonrası şehirleşme çalışmalarına dikkat çekerek, muvakkat şehir diye bir şeyin kalmadığını ve yakında tapuların verileceğini yineledi. Son olarak kürsüye çıkan Natık Poyrazoğlu, Erzincan'daki Askeri Okul'da on sene okuduğunu hatırlatarak, Sivaslı olmasına rağmen bundan sonra Erzincan'a hizmet edeceğini belirtti. Muhalefetin bazı iddialarına cevap verdikten sonra DP ile Türk Milleti'nin yurt dışında itibarının yükseldiğini ifade ettikten sonra Kore'deki Türk Ordusu'nun kahramanlığına değinerek konuşmasını bitirdi. Miting bu konuşmalar ile son buldu (Öz Erzincan, 22 Ekim 1957).

Mitingde konuşma yapan tüm adayların, ülkenin her anlamda kalkındığını hatırlattıktan sonra deprem üzerinden propaganda yaptıkları görülmektedir. Özellikle çok partili hayata geçiş süresinde gerek iktidar ve

gerekse muhalefet partileri bu söylemleri sık sık tekrarlayarak, deprem çerçevesinde bir siyaset tarzı benimsemişlerdir.

CMP'nin Erzincan milletvekili adayları şunlardı: Mehmet Özcan, Mustafa Yıldırım, Fazlı Akkaya, Ali Arısoy, Muharrem Bedirhanoglu, Sabri Boz (Öz Erzincan, 30 Ekim 1957).

HP'nin milletvekili adayları ise şu isimlerden oluşmaktaydı: Abdulkadir Baykara, Mehmet Ergüven, Yusuf Evliyaoğlu, Refik Kurdoğlu^{***}, Mehmet Köprücüoğlu, Bahattin Öznur (Öz Erzincan, 30 Ekim 1957).

Gerek CMP'nin ve gerekse HP'nin milletvekili adaylarına bakılacak olursa, her iki partinin adaylarının tek parti döneminde CHP'de, çok partili dönemde ise DP'de uzun süre önemli görevler üstlenen kişiler oldukları görülmektedir. Bu kişiler CHP'nin il ve ilçe teşkilatları ile Halkevi'nin çeşitli kollarında ve daha sonra da DP'nin il ve ilçe teşkilatlarında ve belediyede etkin bir şekilde rol almışlardır.

27 Ekim 1957 Pazar günü, Erzincan genelinde herhangi bir olumsuz olay yaşanmadan seçimler yapıldı (Öz Erzincan, 31 Ekim 1957). Erzincan genelindeki seçmen sayısı 93.899 kişi olup, oylarını kullananların sayısı 72.108'di (TBMM Arşivi, Dosya No: 2299). TÜİK verilerine göre ise Erzincan'daki kayıtlı seçmen sayısı 93.890, oy kullanan seçmen sayısı 73.108 ve seçimlere katılma oranı ise % 77,9 idi. Seçimlerde CHP 34.305 oy ile oyların % 48,4'ünü, DP 19.611 oy ile oyların % 41,8'ini, CMP 6.593 oy ile oyların % 9,3'ünü, HP ise 401 oy ile oyların % 0,6'sını aldı. Seçimler neticesinde CHP, 6 milletvekilliğinin tamamını kazandı (TÜİK, 2012: 49).

Erzincan'da 1957 seçimlerinin sonucunda, Erzincan'da CHP büyük bir başarı elde ederek oylarını artırmıştır. Bu durum DP için tam bir sürpriz olmuştur. Erzincan'da DP, iktidar partisi olmanın yanı sıra bir önceki seçimlerde 4 milletvekilliğine sahip olmanın vermiş olduğu avantajı iyi kullanamamıştır. Nitekim iktidarda bulunmanın ve milletvekilliğine sahip olmanın sağladığı siyasi ve psikolojik güce rağmen DP, seçimleri kaybetmiştir. DP'den çeşitli sebeplerle koparak CMP ve HP'den aday olan kişiler, bu seçimin kaderini CHP lehine değiştirmişlerdir. Seçimlerde DP'nin oylarının bir miktarı CMP'ye bir miktarı da HP'ye kaymıştır.

TBMM'nin XI. Dönemine Erzincan Milletvekili olarak seçilenler ve aldıkları oy miktarları şu şekildedir:

Adil Sağıroğlu, 34.842, Hüseyin Avni Şahin^{†††} 34.793, Naci Yıldırım 34.463, Cemal Işık 34.395, Rauf Bayındır 33.887, Nusret Safa Coşkun 33.449. Milletvekilliğini kazanan adaylar İl Seçim Kurulu'ndan 30 Ekim'de mazbatalarını almışlar ve 1 Kasım 1957'de meclis çalışmalarına katılmışlardır (TBMM Arşivi, Dosya No:1516, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303).

XI. Dönem (27.10.1957-27.05.1960) Erzincan Milletvekillerinin kısa biyografileri şöyledir:

✓ *Nusret Safa Coşkun (Ahmet Nusret Coşkun) (CHP)*

1915 (1331)'de İstanbul'un Aksaray Semti'nde dünyaya geldi. Ahmet Bey ile Fatma Hanımın oğludur. İlk, orta ve lise öğrenimini İstanbul'da yapan Coşkun, lise yıllarında gazeteciliğe başladı. Uzun süre Son Posta Gazetesi'nde muhabir olarak çalıştı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne kayıt yaptırdı. Ancak bazı nedenlerden dolayı 3. sınıfta üniversite öğrenimini tamamlayamadan bıraktı. Az düzeyde Fransızca bilmekteydi.

İstanbul'da pek çok önemli gazete ve dergilerde görev yapan Coşkun, Son Posta Gazetesi'nde on iki yıl çalıştı ve gazetenin Yazı İşleri Müdürlüğü'ne getirildi. 1946'da Zaman Gazetesi'ni ve sonra da 24 Saat Gazetesi'ni satın alarak Zaman ve 24 Saat gazetelerinin başyazarlığını yaptı. Bir müddet Yeni İstanbul Gazetesi'nde de çalıştı.

^{***} 1894'de Erzincan'da doğdu. Rüştüye mezunu olan Kurdoğlu, nahiye ve vilayet kâtipliğinde bulundu. Müteahhitlikle meşgul olan Kurdoğlu, CHP İl Teşkilatı ve Halkevi'nde çeşitli görevlerde bulundu. DP'nin kurulması ile partinin çeşitli kademelerinde görev yaptı. DP İl Başkanlığı ve DP Erzincan Belediye Başkanlığı görevlerini yürüttü. Hürriyet Partisi (HP) il teşkilatının kuruculuğunu ve bir müddet il başkanlığını yaptı.

^{†††} TBMM'nin XI. Dönemine CHP'den Erzincan Milletvekili olarak seçilen Hüseyin Avni Şahin, 1959 Mart ayında partisinden istifa etti. Şahin, istifasının ardından Başbakan Adnan Menderes'i evinde ziyaret ederek Menderes ile bir müddet görüştü. Bu görüşmenin ardından Şahin, DP saflarına katıldı (Kazankaya, 14 Mart 1959). Şahin istifası ile ilgili yapmış olduğu açıklamada, DP iktidarının memleketin refahı ve kalkınması için çalıştığına inandığını belirterek, DP iktidarının vücuda getirdiği eserlerin inkâr edilemeyeceğini ifade etti. Şahin açıklamasının devamında, "memleketime ve seçim bölgeme bir mebus olarak nasıl faydalı olacağımı düşünürüm. Bu düşüncemin Demokrat Parti saflarında çalışmakla mümkün olacağına inandım ve bu kanaatle CHP'den istifa ettim." diyerek istifasının Erzincan için daha hayırlı olacağını bildirdi (Öz Erzincan, 7 Mart 1959, 16 Mart 1959).

Coşkun gazeteciliğin yanı sıra tiyatroyla da ilgilendi. Bazı özel ve devlet tiyatrolarında “Hitabet” ve “Türk Tiyatro Tarihi” gibi dersler verdi. Fıkra ve tiyatro yazarlığı yapan Coşkun’un, yazmış olduğu beş eser tiyatrodaki sahnelendi ve bir eserde radyo da oynandı. Türk Sahne Sanatkârları Derneği Fahri Başkanlığı görevinde bulundu. Basılmış yirmi iki adet romanı, fıkraları ve tiyatro eserleri mevcuttur. Coşkun, TBMM’nin XI. Dönemine Erzincan Milletvekili olarak seçildi. 1 Kasım 1957’de meclis çalışmalarına katıldı. Evli ve üç çocuk babası Coşkun, 15 Aralık 1971’de vefat etti (TBMM Arşivi, Dosya No:2299).

✓ *Cemal Işık (Hafız Cemal Işık) (CHP)*

1911 (1327)’de Erzincan’ın Refahiye İlçesi’nde doğdu. Esat Bey ile Gülizar Hanım’ın oğludur. İlkokul mezunu olan Işık, ziraat ve ticaretle meşgul oldu. Beş sene CHP Refahiye İlçe Başkanlığı, iki dönem İl Genel Meclis Üyeliği ve üç dönem, maaş almada, Refahiye Belediye Başkanlığı yaptı. Belediye Başkanlığı görevindeyken milletvekili seçimlerinde aday olan Işık, TBMM’nin XI. Dönemine Erzincan Milletvekili olarak seçildi. 1 Kasım 1957’de meclis çalışmalarına katıldı. Evli ve dört çocuk babası Işık, 6 Ekim 1979’da vefat etti (TBMM Arşivi, Dosya No:2300).

✓ *Adil Sağıroğlu (CHP)*

1918 (1334)’de Kemah’ta dünyaya geldi. Kemah’ta tanınmış bir sülale olan Sağıroğlu ailesinden, Elâzığ ve Erzincan Milletvekilliği yapmış Sabit Sağıroğlu ile Hâmra Hanım’ın oğludur. İlk ve orta öğreniminden sonra Galatasaray Lisesi ve Ankara Gazi Lisesi’nde öğrenimine devam etti. Ardından Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden 1941’de mezun oldu.

Askerliğini Karaköse ve Kağızman 1. Süvari Tümeni 41. ve 42. Süvari Alaylarında Yedek Subay olarak yapan Sağıroğlu 1945’te terhis oldu. Gürpınar, Erzincan ve Tekirdağ Sulh Hâkimlikleri ile Eskişehir ve Zonguldak Hâkim Yardımcılığı görevlerinde bulundu. Zonguldak Hâkim Yardımcılığı görevindeyken 31 Aralık 1951’de istifa ederek Erzincan’da avukatlık yapmaya başladı. Avukatlık yaptığı sırada milletvekilliği seçimlerinde adaylığını koyarak TBMM’nin XI. Dönemine Erzincan Milletvekili olarak seçildi. 1 Kasım 1957’de meclis çalışmalarına katıldı. Evli ve iki çocuk babası olan Adil Sağıroğlu, 18 Mayıs 2003’de vefat etti (TBMM Arşivi, Dosya No:2301).

✓ *Hüseyin Avni Şahin (CHP) (DP)*

1918 (1334)’de Erzincan’ın Tercan İlçesi’nde doğan Hüseyin Avni Şahin, Hasan Bey ile Şerife Hanım’ın oğludur. Özel tahsil gören Şahin, ziraatla meşgul oldu. Milletvekilliği seçimlerinde aday olan Şahin, TBMM’nin XI. Dönemine Erzincan Milletvekili olarak seçildi. 1 Kasım 1957’de meclis çalışmalarına katıldı. Şahin 1959 Mart ayında mensubu olduğu CHP’den istifa ederek DP saflarına katıldı (Öz Erzincan, 16 Mart 1959). Evli ve iki çocuk babası olan Şahin, 14 Ekim 2009’da vefat etti (TBMM Arşivi, Dosya No:2302).

✓ *Naci Yıldırım (CHP)*

1924 (1340)’de Erzincan’ın Kemah İlçesi’nde doğdu. Murtaza Bey ile Perihan Hanım’ın oğludur. İlkokul mezunu olup ziraat ve ticaretle meşgul oldu. Milletvekilliği seçimlerinde aday olarak TBMM’nin XI. Dönemine Erzincan Milletvekili olarak seçildi. 1 Kasım 1957’de meclis çalışmalarına katıldı. Evli ve dört çocuk babası olan Yıldırım, 23 Mayıs 1979’da vefat etti (TBMM Arşivi, Dosya No:2303).

5. SONUÇ

Bu çalışmada, tarihi süreç içerisinde ilk meclis seçimlerinden başlanılarak, 1950 genel seçimine kadar olan dönemde gerçekleşen seçimler ele alınmış ve seçimlerin Türk siyasi tarihindeki yeri ve önemi hakkında tamamlayıcı bilgiler verilmiştir. Çalışmanın konusu olan 1950, 1954 ve 1957 genel seçimleri öncesi seçim kanununda yapılan değişiklikler ile seçimlerin Erzincan boyutu detayları ile ele alınmıştır.

1946’da Cemiyetler Kanunu’nda yapılan değişikliklerle dernek ve örgütlerin kurulabileceği kabul edilerek, çok partili hayata geçiş için ortam sağlanmıştır. Çok partili sürecin ilk siyasi partisi 18 Temmuz 1945 tarihinde kurulan Milli Kalkınma Partisi’dir. Milli Kalkınma Partisi’nin ardından da 7 Ocak 1946’da Demokrat Parti kurulmuştur. 5 Haziran 1946 tarihli Milletvekili Seçim Kanunu ile seçimlerin tek dereceli olarak yapılması kabul edilmiştir. “Hileli seçimler” olarak adlandırılan 1946 seçimleri neticesinde Cumhuriyet Halk Partisi’nin iktidarı 1950 seçimlerine kadar devam etmiştir.

1950 seçimleri öncesi 16.02.1950 tarih ve 5545 sayılı Milletvekilleri Seçim Kanunu ile tek dereceli seçim sistemi içerisinde gizli oy ve açık sayım uygulamasına geçilmiştir. Yüksek Seçim Kurulu kurularak, il ve ilçelerde Seçim Kurulları oluşturulmuştur. Ayrıca seçimlerle ilgili tüm işler yargı denetimine bağlanmıştır. Ardından 14 Mayıs 1950 tarihinde Türkiye seçime gitmiştir. 1950 seçimleri Türk siyasi hayatında bir dönüm

noktası olmuştur. Bu tarihten sonra Türkiye siyasi, sosyal ve ekonomik alanlarda önemli olaylara sahne olmuştur. 1950 seçimleriyle DP iktidarı başlamış ve CHP muhalefet parti durumuna düşmüştür.

1950 seçimlerine Erzincan'dan çok büyük ilgi olmuş ve seçimlere katılma oranı % 90'ı aşmıştır. Seçimlere CHP ve DP'nin yanı sıra bağımsız adayların da katıldığı görülmüştür. 1950 seçimlerinde Erzincan CHP milletvekilliği için 15 adayın başvuruda bulunduğu tespit edilmiştir. Adaylara bakıldığında eski milletvekili ve belediye başkanlarının yanı sıra vali, kaymakam, müsteşar, genel müdür, hâkim, ağır ceza üyesi, emekli asker ve öğretmen olmak üzere eğitim seviyesi üst düzey kişilerden oluştuğu ve köklü ailelerden geldiği görülmektedir. Adayların 2'si dışında tamamı Erzincanlı olup, eşraf diye tabir edilen yerli zümreden oluşmaktadır. Erzincan CHP milletvekilliği için aday başvurularının tamamlanmasından sonra CHP Yoklama Kurulu'nca yapılan seçimler neticesinde başvuruda bulunan adaylardan hiçbirinin seçilmediği anlaşılmaktadır. Buna göre Sabit Sağıroğlu, Osman Nahit Pekcan, Yusuf Cemal Gönenç, Ahmet Ziya Soylu ve Mehmet Şemsettin Günaltay CHP Erzincan milletvekili adayı olarak belirlenmiştir.

DP Erzincan milletvekili aday sayısının CHP'ye göre daha az olduğu görülmüştür. DP'nin milletvekili adayları; DP İl Başkanı Turgut Nalcıoğlu, Yargıtay Savcı Yardımcısı Sadık Perinçek, II. Dönem Erzincan Milletvekili- Emekli Berlin Büyükelçisi Hamdi Arpağ, Avukat Mehmet Yavuz, Tüccar Muharrem Bedirhanoğlu, Emekli General Sait Balioglu, Dava Vekili Hulusi Ersavaş olmuşlardır. Tamamının Erzincanlı olduğu adayların, tıpkı CHP'de olduğu gibi eşraftan oldukları, eğitim seviyesi yüksek savcı, avukat emekli asker ve tüccardan oluştuğu görülmektedir.

1950 seçimlerine Erzincan'dan bağımsız olarak aday olanlar ise Divriği Sorgu Yargıcı Mustafa Fehmi Okutan ve Manifaturacı M. Bahattin Koyunoğlu'dur.

1950 seçimlerinde DP, tüm yurt genelinde ezici bir çoğunlukla kazanmasına rağmen Erzincan'da başarılı olamamıştır. Erzincan'da seçimleri CHP milletvekili adayları kazanmıştır. DP milletvekili adayları ise 1946 seçimlerinde olduğu gibi bu seçimde de bir varlık gösterememiştir. 1939 Depremi sonrası kurulan yeni şehirdeki çalışmalar, yeni kurulan evler, iplik fabrikası, hidroelektrik santrali, su işleri vb. gibi iş hacmini genişleten çalışmalar ile Erzincan'da yıllardan beri süre gelen CHP geleneğinin yerleşmiş olması Erzincan halkının seçimini etkileyen en önemli faktörler olmuştur. Erzincanlıların tercihini etkileyen diğer bir olayda adayların güçlü olması ve özellikle de Başbakan Şemsettin Günaltay'ın, CHP listesinden aday gösterilmesidir. Özellikle Erzincanlılar Günaltay'ın seçilmesi için büyük çaba sarf etmişlerdir. Bu çabanın bir sonucu olarak da CHP adaylarının tamamı milletvekili seçilebilmiştir. Nitekim en çok oyu Günaltay almıştır.

1954 seçimlerine gidilirken CHP, ilk kez ciddi bir muhalefet yapmışsa da sonuç CHP açısından hüsrana olmuştur. Seçimlere Erzincan'dan CHP, DP ve Bağımsız adaylar katılmıştır.

Bir önceki seçime nazaran CHP'den Erzincan milletvekilliğine yapılan başvuruların düşük seviyede olduğu görülmektedir. CHP'den Erzincan milletvekilliğine; CHP İl Başkanı- VIII. Dönem Erzincan Milletvekili Rauf Bayındır, Tüccar- Çiftçi Hüsnü Çanakçı, İnşaat Mühendisi- Müteahhit Naci Gürkan, Avukat- CHP Merkez İlçe Başkanı Adil Sağıroğlu ve Halkın Sesi Gazetesi Kurucusu ve Yazı İşleri Müdürü Mustafa Yıldırım aday oldular.

DP'de ise geçen seçimin aksine çok daha fazla sayıda adayın başvuru yaptığı anlaşılmaktadır. DP'den Erzincan milletvekilliği için 27 adayın başvuru yaptığı görülmektedir. Biri dışında tüm adayların Erzincanlı olduğu tespit edilmiştir. Adayların; doktor, öğretmen, emekli asker, avukat, hâkim, vali, tüccar, müşavir, mühendis, çiftçi, eski milletvekili ve belediye başkanı gibi çok geniş yelpazede meslek sahibi kişilerden oluştuğu görülmektedir. Adayların diğer bir özelliği de birçoğunun daha önce CHP ve Halkevi'nde görev yapan kişilerden oluşmasıdır. DP aday yoklaması sonucunda; Veysel Varol, M. Rahmi Sanalan, Sadık Perinçek, Tevfik Şenocak ve N. Sahir Sılan milletvekilliği için kesin aday olarak belirlenmiştir.

Bağımsız olarak Erzincan milletvekilliği için aday olanlar ise; Kadıköy Asliye Hukuk Hâkimi Muhittin Taylan, İstanbul Barosu Avukatlarından Bekir Fikri Alpınar ve İliç Eski Belediye Başkanı ve Anadolu Ajansı Muhabiri Rifat Şahsuvaroğlu'dur.

1954 seçimlerin en belirgin özelliği tüm yurttaki olduğu gibi Erzincan'da da CHP'nin CMP ile işbirliği yaparak seçimlere katılmış olmasıdır. Erzincan genelinde seçimlere katılma oranının % 88,7 olduğu 1954 seçimlerinde, CHP 1, DP ise 4 Milletvekili çıkarmıştır.

1957 seçimleri öncesi Erzincan'ın 6 milletvekili çıkarması hükme bağlanmıştır. Seçimlere Erzincan'dan CHP, DP, CMP ve HP milletvekilliği için aday göstermişlerdir. CHP Erzincan milletvekilliği için Avukat Adil

Sağiroğlu, Ziraatçı- Tüccar Naci Yıldırım, Eski Erzincan Milletvekili Rauf Bayındır, Ziraatçı- Tüccar Cemal Işık, Ziraatçı Hüseyin Şahin, Gazeteci- Yazar Nusret Sefa Coşkun aday olarak gösterilmişlerdir.

DP'de ise mevcut durumdaki 4 milletvekilinin yanı sıra 14 isim daha adaylık başvurusunda bulunmuşlardır. DP Erzincan milletvekili kesin adayları; X. Dönem Erzincan Milletvekili Sadık Perinçek, X. Dönem Erzincan Milletvekili M. Rahmi Sanalan, Veteriner Müdürü Fehmi Baysoy, İl Genel Meclis Üyesi Kazım Gülşen, Avukat Mehmet Yavuz, Yarbay- Kore'de Görev Alan İlk Tugay Komutanı- IX. ve X. Dönem Muğla Milletvekili Natik Poyrazoğlu gibi isimlerden oluşmuştur.

CMP'nin Erzincan milletvekili adayları; Mehmet Özcan, Mustafa Yıldırım, Fazlı Akkaya, Ali Arısoy, Muharrem Bedirhanoglu, Sabri Boz'dan oluşmuştur. HP'nin milletvekili adayları ise; Abdulkadir Baykara, Mehmet Ergüven, Yusuf Evliyaoğlu, Refik Kurdoğlu, Mehmet Köprücüoğlu, Bahattin Öznur idi. CMP'nin ve HP'nin milletvekili adaylarının ortak özellikleri; hem CHP'de hem de DP'de uzun süre önemli görevler üstlenmiş olmalarıdır.

1957 seçimleri sonucunda, DP iktidarını korumayı başarırken Erzincan'da aynı şekilde başarılı olamadığı görülmüştür. Başka bir ifadeyle CHP, Erzincan'da büyük bir zafer elde ederek, çok az bir oy farkına rağmen 6 milletvekilliğinin tamamını kazanmıştır. Erzincan'daki seçim sonuçları DP için tam bir sürpriz olmuştur. DP'nin Erzincan'daki bu başarısızlığın sebeplerinin başında, bir önceki seçimlerde 4 milletvekilliğine sahip olmanın vermiş olduğu avantajı iyi kullanamaması gelmektedir. Bununla birlikte DP'den çeşitli sebeplerle koparak CMP ve HP'den aday olanlar, seçimin kaderini CHP lehine değiştirmişlerdir. Nitekim DP'nin oylarının bir miktarı CMP'ye bir miktarı da HP'ye kaymıştır. 1957 seçimlerinin bir diğer özelliği de 1950 ve 1954 seçimlerinin aksine katılımın düşük seviyede olmasıdır. 1957 seçimlerinde il genelinde seçime katılma oranı % 77,9 olarak tespit edilmiştir. 1957 seçimlerinde akıllarda kalan en önemli hadise ise CHP'den Erzincan Milletvekili olarak seçilen Hüseyin Avni Şahin'in, partisinden istifa ederek DP saflarına katılmış olmasıdır.

Sonuç olarak 1950, 1954 ve 1957 seçimlerinin Erzincan boyutunun incelendiği bu çalışmada, Türkiye'nin aksine Erzincan'da farklı teamüllerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle DP iktidarının başladığı 1950 seçimlerinde ve 1957 seçimlerinde Erzincan seçmeninin diğer illerdeki seçmenin tersi bir davranış içerisinde olduğu görülmüştür. Bunun nedenleri arasında siyasi partilerin gösterdiği adayların etkisinin olduğu kadar; Erzincan'da yaşanan 1939 Depremi'nin siyasi, sosyal ve ekonomik etkilerinin de yoğun olarak hissedildiği sonucuna ulaşılmıştır. Nitekim çok partili dönemde Erzincan'daki siyasi atmosferin genellikle 1939 Depremi çerçevesinde şekillendiği ve siyasi söylemlerin bu bağlamda geliştiği görülmektedir. CHP, kendi iktidarları dönemlerinde deprem sonrası Erzincan'da yapılan yatırımlar üzerinden seçim kampanyasını yürütmüştür. DP ise depremden sonra Erzincan'ın ihmal edildiğini ileri sürerek, CHP'nin icraatlarını eleştiren söylemler geliştirmiştir.

Bununla birlikte incelenen seçimlerde, Erzincan'daki yerel basının siyasi bir propaganda aracı olarak kullanıldığı da tespit edilen diğer bir konudur. Erzincan'daki gazeteler, taraftarı oldukları siyasi partiye üstünlük sağlamak ya da karşı oldukları partiye muhalefet etmek amacı taşıyan yayınlara, bilhassa seçim dönemlerinde, daha geniş yer vermişlerdir.

Son olarak özellikle çok partili hayata geçiş döneminde ve bilhassa seçimler öncesinde siyasi partiler tarafından Erzincan'da düzenlenen toplantıların dışında mitinglerin de etkili bir şekilde kullanıldığı görülmüştür.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi (BCA), Ankara.

BCA. 490.01.298. 1204.2.4.

BCA. 490.01.298. 1205.3.

BCA. 490.01.298.1205.2.5.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi (TBMM Arşivi), Ankara.

Dosya No: 128, 501, 622, 1516, 1527, 1663, 1664, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303.

Resmi Yayınlar

Ayın Tarihi

Düster (Üçüncü Tertip)

Resmi Gazete

TBMM Zabıt Ceridesi

Sürelî Yayınlar

Demokrat Erzincan

Halkın Sesi

Kazankaya

Öz Erzincan

Yeni Erzincan

Araştırma Eserleri Ve Makaleler

Ahmad, F. (2008). Modern Türkiye'nin Oluşumu, Kaynak Yayınları, İstanbul.

Akşin, S. (1983). "Cumhuriyet Halk Partisi'nin Siyasal, Toplumsal ve İdeolojik Kökenleri", Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, C. 8, İletişim Yayınları, İstanbul.

Alkan, M. Ö. (1988). "Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Seçimlerin Kısa Tarihi", Görüş, Mayıs, s. 48- 61.

Alkan, M. Ö. (2006). "Türkiye'de Seçim Sistemi Tercihinin Misyon Boyutu ve Demokratik Gelişime Etkileri (Siyaset Bilimi ve Siyaset Sosyolojisi Yaklaşımıyla)", Anayasa Yargısı, S. 23, s.133-165.

Aydemir, Ş. S. (1990). İhtilalin Mantığı ve 27 Mayıs İhtilali, Remzi Kitabevi, 4. Basım, İstanbul.

Binark, İ. (2004). Türk Parlamento Tarihi (TBMM-VI. Dönem) II, TBMM Vakfı Yayınları No:36, Ankara.

CHF İhtihap Yoklama Talimatnamesi, (1933). Ankara.

CHF Nizamnamesi ve Programı, (1931). (10 Mayıs 1931'de Toplanan Üçüncü Büyük Kongresi Tarafından Kabul Edilmiştir), Ankara.

CHP Programı, (1935). (Mayıs 1935'deki Partinin Dördüncü Büyük Kurultayı Onaylamıştır), Ulus Basımevi, Ankara.

Çavdar, T. (1983). "Cumhuriyet Halk Partisi (1950-1980)", Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, C. 8, İletişim Yayınları, İstanbul.

Demirel, A. (2007). Birinci Meclis'te Muhalefet- İkinci Grup, İletişim Yayınları, (4. Baskı), İstanbul.

Kumaş, R. (1999). CHP'nin Soyağacı, Çağdaş Yayınları, İstanbul.

Lewis, B. (2000). Modern Türkiye'nin Doğuşu, (8. Baskı), (Çev.: Metin Kıratlı), TTK Yayınları, Ankara.

Olgun, K. (2008). 1908-1912 Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nın Faaliyetleri ve Demokrasi Tarihimizdeki Yeri, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara.

Öz, E.t (1992). Türkiye'de Tek Parti Yönetimi ve Siyasal Katılım, Gündoğan Yayınları, Ankara.

Özbudun, E. (1977). Siyasal Partiler, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Sevinç Matbaası, Ankara.

TBMM, (2010). TBMM Albümü- 1920–2010 I-II, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, Ankara.

TDK, (2005). Türkçe Sözlük, (10. Baskı), Ankara.

Tekeli, Ş. (1983). "Cumhuriyet Döneminde Seçimler", Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, C. 7, İletişim Yayınları, İstanbul.

Tunaya, T. Z. (2009). Türkiye'de Siyasi Partiler I, İkinci Meşrutiyet Dönemi (1908-1918), (Genişletilmiş 3. Baskı), İletişim Yayınları, İstanbul.

TÜİK, (2012). Milletvekili Genel Seçimleri 1923-2011, Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Ankara.

Unay, F. R. (1991). II. Abdülhamid'in Son Mabeyn Başkâtibi Ali Cevat Bey'in Fezleke'si, İkinci Meşrutiyetin İlanı ve Otuzbir Mart Hadisesi, TTK Basımevi, Ankara.

Uyar, H. (1988). "Türkiye'de Tek Parti Dönemi'nde İktidar ve Muhalefet (1923-1950)", (Yayınlanmamış Doktora Tezi), DEÜAİİTE, İzmir.

Yavuz, E. (2016). "Cumhuriyet Dönemi Erzincan Basını ve Basın-Siyaset İlişkisi (1960'a Kadar)", The Journal of Academic Social Science Studies No.44, Adıyaman Spring II, pp.107-124.